

Kinnitatud

direktori käskkirjaga 31.08.2026 nr 32.1-2/533

ÕPPEKAVA

Narva 2026

SISUKORD

1. LASTEAIA LIIK JA ERIPÄRA	3
2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUS	6
2.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted	6
2.2 Lapse heaolu ja vaimse tervise toetamine	7
2.3 Kaasava hariduse põhimõtted	7
2.4 Digipädevuse toetamine.....	8
2.5 Eesti keele kui õppekeele toetamine	8
2.6 Lapse õigused ja turvalisus	9
2.7 Õpikäsitus	9
2.8 Lõimimine.....	10
2.9 Sisu ja eeldatavad tulemused.....	10
3. LASTEAIA KORRALDUS JA TÖÖKORRALDUSE PÕHIMÕTTED	11
3.1 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus	11
3.2 Planeerimine ja dokumenteerimine.....	13
4. LASTEHOIU KORRALDUS JA TÖÖKORRALDUSE PÕHIMÕTTED	14
5. TÕHUSTATUD TOEGA RÜHMAD JA KOHANDATUD ÕPIKESKKOND	19
5.1 Tõhustatud toega rühma korraldus	20
5.2 Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted tõhustatud toega rühmas	20
5.3 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus	21
5.4 Kohandatud õpi- ja kasvukeskkond	22
5.5 Tugispetsialistide tugi tõhustatud toega rühmas	22
6. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	23
6.1 Hindamise põhimõtted	24
6.2 Hindamise korraldus	24
6.3 Hindamise meetodid	25
6.4 Hindamise tulemuste kasutamine	26
6.5 Hindamisprotsessi ajakava ja läbiviimine	27
7. LAPSE ARENGU TOETAMINE JA TUGISÜSTEEM	28
7.1 Üldine tugi	29
7.2 Tõhustatud tugi	30
7.3 Eritugi	30
7.4 Tugimeeskonna töökorraldus	31
7.5 Erineva keele- ja kultuuritaustaga lapse toetamine	32
7.6 Andekate laste toetamine	33
8. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA	33
8.1 Koostöö põhimõtted	34
8.2 Koostöö eesmärgid	34
8.3 Suhtlus- ja koostöövormid lapsevanematega	35
8.4 Lapsevanemate kaasamine juhtimisse ja arendustegevusse	36
8.5 Koostöö rühma tasandil	36
9. ÕPPEKAVA MUUTMISE KORD	37
LISA 1	39
KOLMEAASTASE JA KUUE- KUNI SEITSMEAASTASE LAPSE EELDATAVAD	
ÜLDOSKUSED	39
Üldoskused	39
Mänguoskused	40
Tunnetus- ja õpioskused	42
Sotsiaalsed oskused	45
Eneseregulatsiooni oskused	47
VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED NING	
EELDATAVAD ARENGUTULEMUSED	49

1. LASTEAIJA LIIK JA ERIPÄRA

Narva Lasteaed Kirsike on Narva linna munitsipaalõppeasutus, mis asub aadressil Soldina tn 11, Narva. Lasteaed on avatud tööpäeviti kell 6.30–18.30.

Lasteaias tegutseb kümme rühma:

- kolm lastehoiurühma;
- viis lasteaiarühma;
- kaks tõhustatud toega rühma.

Lastehoiurühmades toetatakse kuni kolmeaastaste laste üldoskuste kujunemist ja turvalist kohanemist. Lasteaiarühmades korraldatakse kolme- kuni seitsmeaastaste laste õppe- ja kasvatustegevust. Tõhustatud toega rühmades kohandatakse õppe- ja kasvatustegevust vastavalt laste arengutasemele ja individuaalsele toevajadusele.

Õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles. Muu kodukeelega lapse puhul väärtustatakse tema kodukeelt ja kultuurilist tausta ning toetatakse eesti keele omandamist igapäevase suhtlemise, mängu ja lõimitud tegevuste kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevust viivad läbi õpetajad ja lapsehoidjad koostöös abiõpetajate, muusika- ja liikumisõpetajate, tugispetsialistide ning teiste lapse arengut toetavate töötajatega. Kõik töötajad vastutavad oma tööülesannetest lähtudes lapse heaolu, turvalisuse ja arengu toetamise eest.

Lasteaias väärtustatakse avatud, usalduslikku ja lugupidavat koostööd laste, töötajate, lapsevanemate ja koostööpartnerite vahel. Lasteaed teeb koostööd erinevate asutuste, organisatsioonide ja spetsialistidega, et toetada lapse arengut ning sujuvat üleminekut kodust lastehoiurühma, lastehoiurühmast lasteaiarühma ja lasteaiast kooli.

Kõik Narva Lasteaia Kirsike rühmad kannavad Kirsikese temaatikaga seotud nimesid. Ühtne nimekujundus toetab lasteaia identiteeti, kuuluvustunnet ning ühtse Kirsikese pere kujunemist. Lasteaial on oma logo, lipp, koduleht ja Facebooki leht.

Lasteaia visioon

Narva Lasteaia Kirsike lastele on tagatud nüüdisaegne, turvaline ja arengut toetav keskkond, kus arvestatakse iga lapse eripära, vajaduste, võimete ja huvidega.

Lasteaia missioon

Narva Lasteaed Kirsike on lastest hooliv lasteaed, kus koostöös perega toetatakse iga lapse heaolu, turvatunnet ja terviklikku arengut.

Lasteaia põhiväärtused

Tervis – väärtustame liikumist, tervislikke eluviise, tasakaalustatud toitumist ja hügieeniharjumusi.

Loovus – toetame laste uudishimu, kujutlusvõimet, omaalgatust ning oskust leida erinevaid lahendusi.

Koostöö – väärtustame meeskonnatööd ning avatud, usalduslikku ja lugupidavat koostööd laste, töötajate, lapsevanemate ja koostööpartnerite vahel.

Traditsioonid – hoiame lasteaia traditsioone, väärtustame eesti kultuuri ja rahvakalendri tähtpäevi ning loome ühiselt uusi traditsioone.

Turvalisus – tagame lastele vaimselt ja füüsiliselt turvalise õpi- ja kasvukeskkonna ning töötajatele turvalise töökeskkonna.

Lasteaia eripära

Narva Lasteaia Kirsike eripära on turvalise, hooliva, liikumist, loovust, eesti keele omandamist ja keskkonnateadlikkust toetava õpi- ja kasvukeskkonna kujundamine.

Õppe- ja kasvatustegevuses:

- kasutatakse mängulisi, praktilisi, avastuslikke ja lapse aktiivsust toetavaid õppemeetodeid;
- rakendatakse õuesõpet ja projektõpet;
- toetatakse laste igapäevast liikumist ja tervislike eluviiside kujunemist;
- kasutatakse „Liikuma kutsuva kooli“ programmielemente;
- lõimitakse „Rohelise Kooli“ põhimõtteid igapäevasesse tegevusse;
- rakendatakse metoodika „Kiusamisest vabaks!“ põhimõtteid;
- toetatakse eesti keele omandamist kogu päeva jooksul;
- tehakse järjepidevat koostööd lapsevanemate ja tugispetsialistidega.
- ✓ Lastehoiurühmade tegevuses pööratakse erilist tähelepanu lapse turvalisele kohanemisele, usaldusliku suhte kujunemisele, üldoskuste arengule, mängule, liikumisele ja igapäevatoimingutes osalemisele.
- ✓ Lasteaiarühmades toetatakse lapse terviklikku arengut, aktiivset osalemist, üldoskuste ja valdkondlike oskuste kujunemist, eesti keele omandamist ning koolivalmiduse järkjärgulist kujunemist.
- ✓ Tõhustatud toega rühmades lähtutakse iga lapse arengutasemest, tugevustest, võimetest, terviseseisundist ja individuaalsest toevajadusest. Vajaduse korral kohandatakse tegevuste eesmärgi, sisu, meetodeid, vahendeid, keskkonda, kestust, töötempot ja lapse osalemisviisi.

Lasteaia traditsioonid

Narva Lasteaia Kirsike väärtustatakse ühiseid tegevusi ja traditsioone, mis tugevdavad laste, töötajate ja pere kuuluvustunnet ning toetavad koostööd, tervislikke eluviise ja kultuuripärandi tundmaõppimist.

Lasteaia olulisemad traditsioonilised sündmused ja tegevused on:

- ✓ tarkusepäev;
- ✓ lasteaia sünnipäev;
- ✓ „Päkapikkude kuu“;
- ✓ tervisenädalad ja spordipäevad;
- ✓ hommikuvõimlemine õues;
- ✓ lasteaia laat;
- ✓ õpetajate teatritegevus lastele;
- ✓ rahvakalendri tähtpäevade tähistamine;
- ✓ lasteaia töörühmade korraldatud ühistegevused.

Lapsed kaasatakse lasteaia ühistesse sündmustesse eakohaselt, arvestades nende vanust, päevakava, arengutaset, heaolu, huve ja individuaalseid vajadusi.

Alushariduse alusväärtused

- 1) Õppe- ja kasvatustegevus põhineb lapsepõlve väärtustamisel ning lasteaia peamine ülesanne on kaitsta ja edendada lapse õigust täisväärtuslikule ja turvalisele lapsepõlvele. Lasteaias toetatakse võrdselt lapse vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut ning luuakse tingimused lapse mitmekülgseks arenguks, eneseteostuseks ja teaduspõhise maailmapildi kujunemiseks.
- 2) Lasteaed kujundab koostöös perega väärtushoiakuid, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostoimimise aluseks. Alusväärtustena lähtutakse Eesti Vabariigi põhiseadusest, ÜRO inimõiguste üldisest deklaratsioonist, lapse õiguste konventsioonist ning Euroopa Liidu alusdokumentidest tulenevatest eetilistest põhimõtetest.

Lasteaias väärtustatakse:

- iga lapse võrdset õigust ja võimalust kvaliteetsele alusharidusele;
- iga lapse individuaalsust, võimeid ja arengupotentsiaali;
- põhimõtet, et kõik lapsed on võimelised õppima, kuid arenevad erinevas tempos ja erineval viisil;
- ausust, hoolivust, õiglust ning lugupidamist enda ja teiste vastu;
- austust emakeele ja kultuuri vastu ning kodumaa-armastust;
- keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- tervislikke eluviise ja kehalist aktiivsust;
- sallivust, koostööd ja heatahtlikku käitumist;
- turvalist ja kaasavat õpi- ja kasvukeskkonda;
- hoidvat ja säästlikku suhtumist loodus-, kultuuri- ja sotsiaalsesse keskkonda.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUS

2.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted

Narva Lasteaia Kirsike õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on koostöös perega toetada lapse terviklikku ja järjepidevat arengut, heaolu, turvatunnet ning üldoskuste, teadmiste, oskuste ja väärtushoiakute kujunemist.

Õppe- ja kasvatustegevuse kaudu luuakse eeldused:

- kuni kolmeaastase lapse turvaliseks kohanemiseks, üldoskuste kujunemiseks ja igapäevaelus toimetulekuks;
- kolme- kuni seitsmeaastase lapse edasiseks õpiteeks, koolivalmiduse kujunemiseks ja muutuvus ühiskonnas toimetulekuks.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ning läbiviimisel:

- lähtutakse lapse vanusest, arengutasemest, võimetest, huvidest ja individuaalsetest vajadustest;
- väärtustatakse lapsepõlve, mängu, loovust, liikumist ja avastamisrõõmu;
- toetatakse tasakaalustatult lapse füüsilist, vaimset, sotsiaalset, emotsionaalset, kõlblist ja keelelist arengut;
- luuakse turvaline, hooliv, kaasav ja kiusamist ennetav õpi- ja kasvukeskkond;
- võimaldatakse lapsel olla aktiivne osaleja, teha eakohaseid valikuid ning avaldada arvamust;
- korraldatakse õppimine mängu, suhtlemise, liikumise, uurimise, katsetamise ja praktiliste kogemuste kaudu;
- lõimitakse üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade sisu;
- arvestatakse lapse tervises seisundi ning keelelise ja kultuurilise taustaga;
- toetatakse eesti keele omandamist kogu päeva jooksul;
- rakendatakse varajase märkamise ja ennetamise põhimõtteid;
- kohandatakse vajaduse korral tegevusi, keskkonda, vahendeid, töötempot ja lapse osalemisviisi;
- tehakse järjepidevat koostööd lapsevanemate, tugispetsialistide ja teiste lapse arengut toetavate osapooltega.

Kõik lasteaia töötajad vastutavad oma tööülesannetest lähtudes lapse heaolu, turvalisuse ja arengu toetamise eest.

2.2 Lapse heaolu ja vaimse tervise toetamine

Lapse heaolu ja turvatunne on õppimise ning arengu eelduseks. Lasteaias luuakse füüsiliselt, vaimselt ja sotsiaalselt turvaline keskkond, kus laps tunneb ennast väärtustatuna, kuulatuna ja kaasatuna.

Lapse heaolu toetamisel:

- luuakse lapsega usalduslik ja hooliv suhe;
- arvestatakse lapse individuaalsete vajaduste, tunnete ja arengutempoga;
- toetatakse lapse positiivse minapildi ja kuuluvustunde kujunemist;
- aidatakse lapsel oma tundeid märgata, nimetada ja sobival viisil väljendada;
- õpetatakse eakohaseid rahunemise, abi küsimise ja konfliktide lahendamise viise;
- tagatakse päeva jooksul mängu, liikumise, puhkuse ja rahulike tegevuste tasakaal;
- märgatakse võimalikult vara ärevuse, kohanemis- või käitumisraskuste tunnuseid;
- ennetatakse kiusamist, tõrjumist ja ebavõrdset kohtlemist;
- kaasatakse vajaduse korral lapsevanem ja tugispetsialistid.

Lapsega suheldakse rahulikult, lugupidavalt ja hinnanguvabalt. Lapse eksimusi käsitletakse õppimise loomuliku osana ning last toetatakse sobivate lahenduste leidmisel.

2.3 Kaasava hariduse põhimõtted

Narva Lasteaed Kirsike lähtub kaasava hariduse põhimõttest, mille kohaselt on igal lapsel õigus osaleda kvaliteetses õppe- ja kasvatustegevuses ning saada oma arenguvajadustele vastavat tuge.

Kaasava hariduse rakendamisel:

- tunnustatakse iga lapse individuaalsust, tugevusi ja arengupotentsiaali;
- arvestatakse, et lapsed arenevad ja õpivad erinevas tempos ning erineval viisil;
- toetatakse last võimaluse korral tema tavapärase rühmakeskkonnas;
- võimaldatakse lapsel osaleda ühistevõimustes tema võimetele sobival viisil;
- kohandatakse vajaduse korral õppe sisu, meetodeid, vahendeid, keskkonda ja töökorraldust;
- võimaldatakse individuaalset juhendamist ja tegevusi väiksemas alarühmas;
- kasutatakse selget struktuuri, näitlikustamist, visuaalseid vahendeid ja kordusi;
- tagatakse lapsele vajalik tugispetsialisti teenus;
- tehakse lapse toetamisel koostööd pere ja teiste spetsialistidega.

Tuge vajava lapse puhul lähtutakse tema tegelikust arengutasemest, mitte ainult kronoloogilisest vanusest. Lapsele seatakse jõukohased ja tähenduslikud eesmärgid, mis toetavad tema suhtlemist, iseseisvust, osalemist ja igapäevast toimetulekut.

2.4 Digipädevuse toetamine

Digivahendeid kasutatakse lasteaias eakohaselt, eesmärgipäraselt, mõõdukalt ja turvaliselt. Digivahend on õppe- ja kasvatustegevust toetav vahend, mitte eesmärk omaette.

Digivahendeid võib kasutada:

- teabe otsimiseks ja nähtuste vaatlemiseks;
- fotode, heli ja video jäädvustamiseks;
- muusika ja helide kuulamiseks;
- loovtegevusteks;
- laste projektide ja kogemuste dokumenteerimiseks;
- eakohaste robotika- ja programmeerimisvahenditega tutvumiseks.

Lastehoiurühmades on digivahendite kasutamine piiratud, lühiajaline ja täiskasvanu juhendatud. Väikelapse õppimine toimub peamiselt vahetu suhtlemise, mängu, liikumise, meelte kasutamise ja praktiliste kogemuste kaudu.

Digivahendite kasutamine ei asenda lapse vabamängu, liikumist, looduses viibimist ega vahetut suhtlemist. Lapsele õpetatakse eakohaselt digivahendite hoolikat kasutamist, kokkulepete järgimist, privaatsuse austamist ning abi küsimist.

2.5 Eesti keele kui õppekeele toetamine

Narva Lasteaias Kirsike toimub õppe- ja kasvatustegevus eesti keeles. Eesti keele omandamist toetatakse kogu päeva jooksul igapäevases suhtluses, mängus, kavandatud tegevustes ja igapäevatoimingutes.

Eesti keele omandamise toetamisel kasutatakse:

- selget ja lapse arengutasemele vastavat kõnet;
- kordusi ja näitlikustamist;
- pilte, esemeid, žeste ja kehakeelt;
- laule, liisusalme, luuletusi ja sõrmemänge;
- jutustamist ja lastekirjandust;
- rolli-, liikumis- ja õppemänge;
- praktilisi ning igapäevaelulisi suhtlusolukordi;
- lõimitud aine- ja keeleõppe põhimõtteid.

Lapsele antakse piisavalt aega kuulamiseks, mõistmiseks ja vastamiseks. Täiskasvanu julgustab last eesti keeles suhtlema ning tunnustab tema pingutusi ja edusamme.

Tuge vajava lapse keeleõppes kasutatakse vajaduse korral lühemaid juhiseid, aeglasemat kõnet, rohkem kordusi, visuaalseid vahendeid, alternatiivseid suhtlemisviise ja individuaalset juhendamist.

Lapse kodukeelt ja kultuurilist tausta väärtustatakse osana tema identiteedist. Lapse teadmisi ja võimeid ei hinnata üksnes eesti keele oskuse põhjal ning tema keelelise arengu toetamisel tehakse koostööd perega.

2.6 Lapse õigused ja turvalisus

Lasteaias austatakse lapse õigusi ning lähtutakse kõigis otsustes lapse parimatest huvidest.

Igal lapsel on õigus:

- turvalisele ja arengut toetavale keskkonnale;
- lugupidavale ja vääriskale kohtlemisele;
- mängule, liikumisele ja puhkusele;
- oma arvamuse avaldamisele ja ära kuulamisele;
- individuaalsuse ning keelelise ja kultuurilise tausta arvestamisele;
- oma vajadustele vastavale abile ja toele;
- privaatsusele ja isikuandmete kaitsele.

Lasteaed tagab lapse füüsilise, vaimse ja sotsiaalse turvalisuse ning ennetab vägivalda, kiusamist, tõrjumist ja diskrimineerimist.

Lasteaia töötajad on teadlikud abivajavast või hädaohus olevast lapsest teatamise kohustusest ning tegutsevad lapse heaolu ohustava olukorra korral kehtivate nõuete ja lasteaia töökorralduse kohaselt.

2.7 Õpikäsitus

Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja. Õppimine toimub lapse ja keskkonna vastastikusel mõjus ning koostöös täiskasvanute ja teiste lastega.

Laps õpib:

- mängides;
- vaadeldes ja matkides;
- uurides ja katsetades;
- küsimusi esitades ja lahendusi otsides;
- liikudes ja erinevaid meeli kasutades;
- teistega suheldes ning koostööd tehes;
- varasemaid kogemusi uute teadmistega seostades;
- oma tegevuse ja kogemuste üle arutledes.

Täiskasvanu roll on luua turvaline ja tegutsema kutsuv keskkond, märgata lapse huve ja algatusi, pakkuda jõukohaseid väljakutseid ning toetada last tema lähimal arengutasemel.

Lapsele antakse piisavalt aega mõtlemiseks, proovimiseks, harjutamiseks ja tegevuse lõpetamiseks. Väärtustatakse lapse osalemist, pingutust ja arengut, mitte ainult valmis tulemust.

2.8 Lõimimine

Õppe- ja kasvatustegevus on terviklik ja lõimitud. Üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade sisu seostatakse lapse igapäevaelu, huvide, kogemuste, kodukoha, looduse, traditsioonide ja käsitletavate projektidega.

Lõimimine toimub:

- mängus ja igapäevatoimingutes;
- teema- ja projektõppes;
- õuesõppes ja õppekäikudel;
- muusika-, liikumis- ja loovtegevustes;
- uurimisel ja katsetamisel;
- vestlustes ja ühistevgevustes;
- lasteaiasündmuste ja traditsioonide kaudu.

Üks tegevus võib samal ajal toetada mitme üldoskuse ning mitme õppe- ja kasvatustegevuse valdkonna teadmiste ja oskuste kujunemist.

- ✓ Lastehoiurühmas lõimitakse üldoskuste toetamine mängu, suhtlemise, liikumise, muusika, kunsti, looduse ja igapäevatoimingutega.
- ✓ Lasteaiarühmas lõimitakse üldoskused kuue õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnaga.

2.9 Sisu ja eeldatavad tulemused

Lastehoiurühma õppe- ja kasvatustegevuse keskmises on lapse üldoskuste toetamine. Üldoskused jagunevad nelja rühma:

- mänguuskused;
- tunnetus- ja õpioskused;
- sotsiaalsed oskused;
- eneseregulatsiooni oskused.

Lasteaiarühmades toetatakse lisaks üldoskustele lapse arengut kuues õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnas:

- ✓ mina ja keskkond;
- ✓ keel ja kõne;
- ✓ matemaatika;
- ✓ kunst;
- ✓ muusika;
- ✓ liikumine.

Kolmeaastase ning kuue- kuni seitsmeaastase lapse eeldatavad üldoskused ja kuue- kuni seitsmeaastase lapse valdkondlikud arengutulemused esitatakse õppekava lisas.

Eeldatavaid tulemusi kasutatakse õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel, lapse arengu jälgimisel ning talle vajaliku toe korraldamisel. Neid ei käsitleta kõigile lastele ühesuguses tempos saavutatavate jäikade nõuetena.

Tõhustatud või erituge saava lapse puhul kohandatakse eeldatavaid tulemusi vastavalt lapse tegelikule arengutasemele, tugevustele ja individuaalsele toevajadusele. Õppekava lisas esitatud tulemused toetavad lapse arengu jälgimist, kuid lapse arengut hinnatakse alati terviklikult ja tema varasema arenguga võrreldes.

3. LASTEAIJA KORRALDUS JA TÖÖKORRALDUSE PÕHIMÕTTED

Narva Lasteaia Kirsike töökorraldus toetab lapse heaolu, arengut ja turvalisust ning kvaliteetse õppe- ja kasvatustegevuse elluviimist.

Lasteaiarühmade töökorralduse aluseks on:

- lapse vanusest, arengutasemest, huvidest ja vajadustest lähtumine;
- lapse füüsilise, vaimse, sotsiaalse ja emotsionaalse heaolu toetamine;
- turvalise, hooliva ja kaasava õpi- ja kasvukeskkonna tagamine;
- mängu, õppimise, liikumise, igapäevatoimingute ja puhkuse tasakaal;
- koostöö lapsevanemate ja tugispetsialistidega;
- rühma meeskonnatöö ja tegevuste järjepidevus;
- lapse arengu ja õppe- ja kasvatustegevuse süsteemne analüüsimine.

Lapse päev lasteaias toimub rühma päevakava alusel. Päevakava arvestab laste vanust, arengutaset, tervises seisundit, individuaalseid vajadusi ning mängu, liikumise, õppimise, söömise ja puhkamise tasakaalu.

Päevakava on paindlik ning võimaldab arvestada laste heaolu, väsimuse, huvide, ilmastikuolude ja rühmas kujunenud olukorraga. Üleminek ühelt tegevuselt teisele korraldatakse rahulikult ja lapsele arusaadavalt.

Õppe- ja kasvatustegevust viivad läbi õpetajad koostöös abiõpetajate, muusika- ja liikumisõpetajate, tugispetsialistide ning teiste lapse arengut toetavate töötajatega. Kõik töötajad vastutavad oma tööülesannetest lähtudes lapse heaolu, arengu ja turvalisuse toetamise eest.

Tõhustatud või erituge saava lapse puhul kohandatakse vajaduse korral päevakava, tegevuste kestust, koormust, osalemisviisi ja puhkeaega.

3.1 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Narva Lasteaia Kirsike õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31. augustini. Kavandatud õppe- ja kasvatustegevuse põhiosa toimub 1. septembrist kuni 31. maini. Suvekuudel toimub õpitu kordamine ja kinnistamine ning põhirõhk on mängulisel õuetegevusel.

Õppe- ja kasvatustegevus toimub kogu lasteaiapäeva jooksul:

- igapäevatoimingutes;
- laste vabamängus;
- õpetaja kavandatud mängulistest tegevustest;
- suhtlemisel ja ühistest tegevustest;
- liikumisel ja õues viibimisel;
- uurimisel ja katsetamisel;
- loov-, muusika- ja liikumistest tegevustest;
- kavandatud ja spontaanselt tekkinud olukordades.

Õppetegevusi korraldatakse:

- individuaalselt;
- koos täiskasvanuga;
- väikestes alarühmades;
- kogu rühmaga;
- rühmaruumis ja teistes lasteaia ruumides;
- lasteaia õuealal;
- õppekäikudel ja looduskeskkonnas.

Tegevuste läbiviimisel kaasatakse laps aktiivselt tegutsema, võimaldatakse tal teha eakohaseid valikuid ning toetatakse tema omaalgatust, uudishimu ja loovust.

Lapsele antakse piisavalt aega uurimiseks, katsetamiseks, mõtlemiseks, harjutamiseks ja tegevuse lõpetamiseks. Tegevuste korraldamisel arvestatakse lapse keskendumisvõime, töötempo, väsimuse ja individuaalsete vajadustega.

Õppimine toimub mänguliselt ja lõimitult. Üldoskuste ja õppe- ning kasvatustegevuse valdkondade sisu seostatakse laste huvide, igapäevaelu, kogemuste, projektide, lasteaia sündmuste, kodukoha ja looduskeskkonnaga.

Narva Lasteaias Kirsike rakendatakse õuesõpet ja projektõpet. **Projektid** võivad saada alguse laste küsimustest, vestlustest, mängust, probleemolukordadest, huvidest või looduses märgatud nähtustest. Projekti kestust ja sisu kohandatakse vastavalt laste huvi püsimisele ja rühma vajadustele.

Õuesõpet korraldatakse kogu õppeaasta jooksul. Õuesõpet toetab lapse liikumist, loodushuvi, vaatlusoskust, keskkonnateadlikkust ja praktiliste kogemuste kaudu õppimist. Projektõpet ja õuesõpet seostatakse võimaluse korral „Rohelise Kooli“ tegevuste, tervislike harjumuste ning keskkonnahoidliku mõtteviisiga.

Suveperioodil korraldatakse õppe- ja kasvatustegevus paindlikult, lähtudes laste arvust, vanusest, rühmade ühendamisest, ilmastikuoludest ja töötajate töökorraldusest.

Suveperioodil pööratakse rohkem tähelepanu:

- vabamängule;
- õues viibimisele ja liikumisele;
- loodusvaatlustele;
- loov- ja muusikategevustele;
- praktilistele tegevustele;
- laste suhtlemisele ja koostööle;
- õppeaasta jooksul omandatud teadmiste ja oskuste kordamisele ning kinnistamisele.

3.2 Planeerimine ja dokumenteerimine

Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimisel lähtutakse:

- Narva Lasteaia Kirsike õppekavast;
- lasteaia õppeaasta eesmärkidest;
- rühma laste vanusest, arengutasemest ja vajadustest;
- laste huvidest, küsimustest, algatustest ja varasematest kogemustest;
- lapse arengu jälgimise ja pedagoogilise dokumenteerimise tulemustest;
- rühma eripärast ja töökorraldusest;
- lasteaia traditsioonidest, projektidest ja programmidest;
- koostööst lapsevanemate ning tugispetsialistidega.

Õppeaasta alguses koostab rühma meeskond rühma tegevuskava, milles kajastatakse:

- rühma üldiseloomustus ja laste arengulised vajadused;
- õppeaasta eesmärgid;
- üldoskuste ja valdkondlike oskuste toetamise põhimõtted;
- õpi- ja kasvukeskkonna kujundamine;
- kavandatavad projektid, teemad ja sündmused;
- koostöö lapsevanemate ja tugispetsialistidega;
- tegevuste analüüsimise põhimõtted.

Rühma tegevuskava täiendatakse õppeaasta jooksul vastavalt laste arengule, huvidele ja toetamisvajadustele.

Õppe- ja kasvatustegevust võib kavandada kuu-, nädala-, teema- või projektiplaanina. Planeerimine on paindlik ning võimaldab muuta kavandatud tegevusi laste huvide, vajaduste ja rühmas tekkinud olukordade põhjal. Kavandamine, tegevuste läbiviimine, dokumenteerimine, hindamine ja arendamine moodustavad ühtse järjepideva protsessi.

Pedagoogiline dokumenteerimine tähendab lapse mängu, õppimise, arengu, huvide ja kogemuste eesmärgipärast märkamist, jäädvustamist ning analüüsimist.

Dokumenteerimise eesmärk on:

- muuta laste õppimise ja arengu protsess nähtavaks;
- märgata laste huve, tugevusi ja toetamisvajadusi;
- hinnata tegevuste ja õpi- ning kasvukeskkonna sobivust;
- kavandada edasisi tegevusi;
- toetada rühma meeskonna koostööd;
- anda lapsevanematele teavet rühma tegevuse ja lapse arengu kohta.

Narva Lasteaias Kirsike kasutatakse ELIISI:

- rühma tegevuskava, plaanide ja projektide koostamiseks;
- õppe- ja kasvatustegevuse dokumenteerimiseks;
- laste kohaloleku märkimiseks;
- päevakirjelduste koostamiseks;
- lapse arengu tähelepanekute jäädvustamiseks;
- lapsevanematega teabe vahetamiseks;
- lapse arenguga seotud dokumentide haldamiseks.

Rühma töötajad teevad ELIISI päevikusse sissekanded läbiviidud tegevuste, toetatud üldoskuste ja õppevaldkondade ning laste oluliste kogemuste kohta.

Lapse individuaalse arengu ja toetamisvajaduse kohta tehtud tähelepanekud sisestatakse piiratud juurdepääsuga jaotisse. Tähelepanekud peavad olema konkreetsed, kirjeldavad, lugupidavad ja hinnanguvabad.

ELIISI päeviku nõuetekohase täitmise eest vastutab rühma meeskond. Päeviku täitmist jälgivad oma pädevuse piires direktor ja õppejuht.

4. LASTEHOIU KORRALDUS JA TÖÖKORRALDUSE PÕHIMÕTTED

Narva Lasteaias Kirsike tegutseb kolm lastehoiurühma, kus toetatakse kuni kolmeaastaste laste heaolu, turvatunnet, üldoskuste arengut ja sujuvat üleminekut lasteaiarühma.

Lastehoiurühma õppe- ja kasvatustegevus on lapsekeskne, mänguline, lõimitud ja paindlik. Tegevuste korraldamisel lähtutakse lapse vanusest, arengutasemest, tervises seisundist, võimetest, huvidest, individuaalsetest vajadustest ning keelelisest ja kultuurilisest taustast.

Lastehoiurühma tegevuse keskmes on:

- lapse turvaline kohanemine;
- usaldusliku suhte kujunemine rühma täiskasvanutega;
- mänguoskuste arendamine;
- tunnetus- ja õpioskuste toetamine;
- sotsiaalsete ja eneseregulatsioonioskuste kujundamine;
- kõne ja suhtlemise toetamine;
- iseseisvuse ja eneseteenindusoskuste arendamine;

- liikumine ja õues viibimine;
- tervise- ja hügieeniharjumuste kujundamine;
- koostöö lapsevanemaga.

Lastehoiurühmas toetavad last õpetajad, lapsehoidjad ja abiõpetajad koostöös tugispetsialistide ning teiste lapse arengut toetavate töötajatega. Rühma suurus, töötajate koosseis ja töökorraldus vastavad kehtivatele nõuetele ning peavad tagama lapse turvalisuse, individuaalse tähelepanu ja arengut toetava keskkonna.

Õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles. Lapse eesti keele arengut toetatakse igapäevastes suhtlusolukordades, mängus, lauludes, liikumisel ja igapäevatoimingutes. Samal ajal väärtustatakse lapse kodukeelt ja kultuurilist tausta ning tehakse koostööd lapse perega.

Lapse kohanemise toetamine

Lapse tulek lastehoiurühma on oluline muutus lapse ja tema pere elus. Kohanemine on individuaalne protsess, mille jooksul laps harjub uue keskkonna, päevakava, rühma täiskasvanute ja teiste lastega.

Kohanemise eesmärk on:

- säilitada ja tugevdada lapse turvatunnet;
- kujundada usalduslik suhe rühma täiskasvanutega;
- toetada lapse järkjärgulist osalemist rühma tegevustes;
- vähendada lapse ja perega seotud pinget;
- luua alus lapse heaolule ning edasisele arengule.

Enne lapse rühma tulekut või kohanemisperioodi alguses toimub lapsevanemaga tutvumisvestlus. Vestluse käigus kogutakse lapse heaolu ja toetamise seisukohalt vajalikku teavet, sealhulgas lapse päevakava, söömis- ja magamisharjumuste, tervises seisundi, suhtlemisviiside, kodukeele, huvide, eneseteenindusoskuste, rahustamisviiside ning võimalike hirmude või tundlikkuse kohta.

Kohanemine korraldatakse koostöös perega järk-järgult. Võimaluse korral alustatakse lühema lastehoiu viibimise ajaga ning pikendatakse päeva vastavalt lapse valmisolekule ja heaolule.

Kohanemise ajal võib laps nutta, otsida lapsevanemat, vajada tavapärasest rohkem lähedust ja abi, keelduda söömisest või magamisest või jälgida tegevusi eemalt. Neid reaktsioone käsitletakse kohanemise võimaliku loomuliku osana.

Täiskasvanu:

- jääb rahulikuks ja toetavaks;
- reageerib lapse nutule ja ebamugavusele;
- sõnastab ja aktsepteerib lapse tundeid;
- pakub lapsele lähedust, lohutust ja turvatunnet;
- annab lapsele aega uue olukorraga harjumiseks;

- ei sunni last tegevustes osalema;
- kinnitab lapsele eakohasel viisil, et lapsevanem tuleb tagasi.

Lapsel võib kohanemise ajal olla kaasas turvatunnet toetav ese, näiteks kaisuloom, lutt, tekike või perepilt. Võimaluse korral toetavad last kohanemisperioodil samad täiskasvanud.

Kohanemisperioodil vahetatakse lapsevanemaga regulaarselt teavet lapse enesetunde, käitumise, söömise, magamise ja tegevustes osalemise kohta. Pikaajaliste kohanemiskeskuste korral kaasatakse vajaduse korral tugispetsialist.

Päevakava ja igapäevatoimingud

Lastehoiurühma töö toimub päevakava alusel. Päevakava loob lapsele kindla rütmi, etteaimatavuse ja turvatunde ning tagab mängu, liikumise, söömise, puhkamise ja muude tegevuste tasakaalu.

Päevakava koostamisel arvestatakse:

- laste vanust ja arengutaset;
- laste individuaalseid vajadusi;
- une-, puhke- ja toitumisvajadust;
- laste tervises seisundit;
- aktiivsete ja rahulike tegevuste tasakaalu;
- piisava vabamängu vajadust;
- igapäevase liikumise ja õues viibimise tähtsust;
- ilmastikuolusid;
- rühma töökorraldust.

Päevakava on paindlik ning seda kohandatakse vastavalt laste heaolule, väsimusele, huvile, tervises seisundile ja rühmas kujunenud olukorrale. Lapse põhivajadused, sealhulgas söömine, puhkamine, hügieen, liikumine ja turvatunne, on alati esmatähtsad.

Lastehoiurühma päev sisaldab:

- ✓ laste vastuvõtmist ja individuaalset tervitamist;
- ✓ vabamängu;
- ✓ hommikusi ühistegevusi;
- ✓ kavandatud mängulisi tegevusi;
- ✓ liikumis-, muusika- ja loovtegevusi;
- ✓ lugemist, jutustamist, laulmist ja vestlemist;
- ✓ õues viibimist ja õuesõpet;
- ✓ söömist;
- ✓ hügieeni- ja eneseteenindustoiminguid;
- ✓ puhke- ja uneaega;

- ✓ rahulikke tegevusi pärast puhkeaega;
- ✓ lapse kojusaatmist ja teabevahetust lapsevanemaga.

Söömine, riietumine, kätepesu, tualeti kasutamine ja muud hooldustoimingud on õppe- ja kasvatustegevuse loomulik osa. Igapäevatoimingutes toetatakse lapse iseseisvust, kõne arengut, hügieeniharjumusi, lauakombeid, oma järjekorra ootamist ja abi küsimist.

Lapsele antakse piisavalt aega ise proovida. Täiskasvanu abistab last rahulikult ja lugupidavalt ning arvestab lapse oskuste, vajaduste ja väärikusega.

Lapsed viibivad võimaluse korral iga päev õues. Õues viibimise kestust ja tegevusi kohandatakse vastavalt laste vanusele, tervises seisundile, riietusele, heaolule ning ilmastikuoludele.

Puhke- ja uneaja korraldamisel arvestatakse lapse vanuse, harjumuste, tervises seisundi ja individuaalse unevajadusega. Lapsele luuakse rahulik ja turvaline puhkamist toetav keskkond. Lapsele, kes ei maga või ärkab varem, võimaldatakse võimaluse korral rahulikku tegevust viisil, mis ei häiri teiste laste puhkust.

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Lastehoiurühmas toimub õppe- ja kasvatustegevus kogu päeva jooksul:

- igapäevatoimingutes;
- vabamängus;
- täiskasvanu juhitud mängulistest tegevustest;
- liikumisel;
- suhtlemisel;
- uurimisel ja katsetamisel;
- muusika- ja loovtegevustes;
- õues ja väljaspool lasteaeda;
- kavandatud ja spontaanselt tekkinud olukordades.

Tegevused võivad toimuda individuaalselt, väikestes rühmades või kogu rühmaga. Täiskasvanu märkab lapse huve ja algatusi, toetab lapse mängu ning pakub talle jõukohaseid võimalusi uurimiseks, proovimiseks ja valikute tegemiseks.

Lastehoiurühmas toetatakse nelja üldoskuste rühma:

1. mänguoskused;
2. tunnetus- ja õpioskused;
3. sotsiaalsed oskused;
4. eneseregulatsiooni oskused.

Üldoskusi toetatakse mängus, suhtlemisel, liikumisel, igapäevatoimingutes ning kavandatud ja spontaansetes tegevustes. Lapsele võimaldatakse piisavalt vabamängu, liikumist, uurimist, katsetamist, jäljendamist ja loovat tegevust.

Lapse arengut võrreldakse eelkõige tema varasema arenguga. Lapsele antakse positiivset ja arengut toetavat tagasisidet ning teda ei võrrelda teiste lastega.

Planeerimine ja dokumenteerimine

Lastehoiurühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel lähtutakse:

- Narva Lasteaia Kirsike õppekavast;
- lasteaia õppeaasta eesmärkidest;
- laste vanusest, arengutasemest ja vajadustest;
- laste huvidest ja algatustest;
- kohanemise käigust;
- igapäevaste vaatluste tulemustest;
- rühma töökorraldusest;
- koostööst lapsevanemate ja tugispetsialistidega.

Õppeaasta alguses koostab lastehoiurühma meeskond rühma tegevuskava, milles kajastatakse:

- rühma üldiseloostus ja laste arengulised vajadused;
- õppeaasta eesmärgid;
- üldoskuste ja kohanemise toetamine;
- kavandatavad teemad, projektid ja ühistegevused;
- koostöö lapsevanemate ning tugispetsialistidega;
- tegevuste analüüsimise põhimõtted.

Tegevuskava täiendatakse õppeaasta jooksul vastavalt laste arengule, huvidele ja vajadustele. Väikelaste teemad ja projektid on mängulised, praktilised ning kogemuslikud ja nende kestust kohandatakse vastavalt laste huvi püsimisele.

Pedagoogilise dokumenteerimise käigus märgatakse, kirjeldatakse ja analüüsitakse lapse mängu, õppimist, arengut, huvisid ning kogemusi. Dokumenteerimiseks võib kasutada vaatlusi, tegevuste kirjeldusi, vestlusi, fotosid, lapse töid ja muid sobivaid materjale.

Narva Lasteaias Kirsike kasutatakse ELIISI:

- õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks;
- läbiviidud tegevuste dokumenteerimiseks;
- laste kohaloleku märkimiseks;
- päevakirjelduste koostamiseks;
- lapse arengu tähelepanekute jäädvustamiseks;
- lapsevanematega teabe vahetamiseks;

- lapse arenguga seotud dokumentide haldamiseks.

ELIISI päevakirjelduses kajastatakse päeva olulisemaid mängu ja tegevusi, toetatud üldoskusi, õue-, muusika-, liikumis- ja loovtegevusi, teemade või projektide arengut ning rühma olulisemaid sündmusi. Lapse kohta tehtud tähelepanekud peavad olema kirjeldavad, konkreetsed, lugupidavad ja hinnanguvabad.

Üleminek lastehoiurühmast lasteaiarühma

Lapse üleminekut lastehoiurühmast lasteaiarühma käsitletakse järkjärgulise protsessina. Ülemineku eesmärk on säilitada lapse turvatunne, toetada tema kohanemist ning tagada arengu ja vajaliku toe järjepidevus.

Ülemineku ettevalmistamisel:

- teavitatakse lapsevanemat eelseisvast üleminekust;
- tutvustatakse perele tulevase rühma töökorraldust ja päevakava;
- arutatakse lapse tugevusi, huvisid, harjumusi ja toetamisvajadusi;
- räägitakse lapsele uuest rühmast rahulikult ja eakohaselt;
- toetatakse lapse iseseisvust ja igapäevaoskusi;
- võimaldatakse lapsel võimaluse korral tutvuda uue rühmaruumi, töötajate, laste ja mänguvahenditega.

Ülemineku korraldamisel teevad koostööd lapsevanem, lastehoiurühma töötajad, tulevase lasteaiarühma töötajad ning vajaduse korral tugispetsialistid.

Lastehoiurühma meeskond edastab tulevase rühma töötajatele lapse arengu ja heaolu toetamiseks vajaliku teabe, järgides konfidentsiaalsuse ja isikuandmete kaitse põhimõtteid.

Kui lapsele on avatud individuaalse arengu jälgimise kaart, tagatakse selle täitmise ning lapsele rakendatava toe järjepidevus ka lasteaiarühmas.

5. TÕHUSTATUD TOEGA RÜHMAD JA KOHANDATUD ÕPIKESKKOND

Narva Lasteaias Kirsike tegutseb kaks tõhustatud toega rühma. Nendes rühmades korraldatakse õppe- ja kasvatustegevusi laste individuaalsetest vajadustest ning koolivälise nõustamismeeskonna soovitud lähtudes.

Tõhustatud toega rühma eesmärk on luua lapsele turvaline, struktureeritud ja tema arengutasemele vastav õpi- ja kasvukeskkond ning tagada vajalik individuaalne juhendamine ja tugispetsialistide abi.

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel arvestatakse lapse:

- arengutaseme;
- tugevuste ja olemasolevate oskuste;

- võimete ja huvide;
- tervises seisundi;
- suhtlemisviisi;
- eneseregulatsiooni- ja toimetuleku oskuste;
- individuaalse toevajadusega.

Tõhustatud toega rühmas kohandatakse vajaduse korral õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke, sisu, meetodeid, vahendeid, keskkonda, tegevuste kestust, töötempot ja lapse osalemisviisi. Rakendatud toe sobivust ja tulemuslikkust jälgitakse ning tuge muudetakse vastavalt lapse arengule.

5.1 Tõhustatud toega rühma korraldus

Lapse õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel lähtutakse tema individuaalsest arengutasemest, toevajadusest ning koolivälise nõustamismeeskonna soovitudest.

Rühma töökorralduse kujundamisel:

- tagatakse lapsele vajalik täiskasvanu tugi;
- arvestatakse lapse koormustaluvuse ja puhkevajadusega;
- võimaldatakse tegutseda kogu rühmaga, väiksemas alarühmas ja individuaalselt;
- kujundatakse selge ja etteaimatav päevakava;
- korraldatakse koostöö õpetajate, abiõpetajate, tugispetsialistide ja lapsevanema vahel;
- tagatakse vajalike kohanduste ja tugimeetmete järjepidev rakendamine.

Lapse toevajadus ei vähenda tema õigust mängule, suhtlemisele, liikumisele, eakaaslastega koos tegutsemisele ega lasteaia ühistes sündmustes osalemisele. Lapsele võimaldatakse osaleda ühistes tegevustes talle sobival ja jõukohasel viisil.

Tõhustatud toega rühma töökorralduse eesmärk ei ole lapse eraldamine, vaid tema osalemise, turvatunde, iseseisvuse ja igapäevase toimetuleku toetamine.

5.2 Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted tõhustatud toega rühmas

Õppe- ja kasvatustegevus on lapsekeskne, mänguline, lõimitud, paindlik ja eesmärgistatud. Tegevused toimuvad kogu päeva jooksul mängus, suhtlemisel, liikumisel, igapäevatoimingutes ning õpetaja ja tugispetsialisti kavandatud tegevustes.

Tõhustatud toega rühmas:

- kasutatakse selget ja etteaimatavat päevakava;
- antakse lapsele lühikesi, konkreetseid ja arusaadavaid juhiseid;
- jagatakse keerulisemad tegevused väiksemateks etappideks;
- kohandatakse tegevuste kestust, raskusastet ja töötempot;
- kasutatakse kordusi, näitlikustamist, pildikaarte ja muid visuaalseid vahendeid;
- antakse lapsele ülesande täitmiseks piisavalt aega;

- võimaldatakse liikumis-, puhke- ja rahunemispause;
- toetatakse lapse suhtlemist, mängu, eneseregulatsiooni ja iseseisvust;
- kinnistatakse õpitut praktilistes ja igapäevastes olukordades;
- tunnustatakse lapse osalemist, pingutust ja väikeseid edusamme.

Õppe- ja kasvatustegevus peab pakkuma lapsele eduelamust ning samal ajal jõukohaseid arenguvõimalusi. Lapsele seatavad eesmärgid võivad erineda tema kronoloogilise vanuse eeldatavatest tulemustest, sest lähtutakse lapse tegelikust arengutasemest.

Individuaalset juhendamist või õpet väikeses alarühmas rakendatakse juhul, kui laps vajab:

- rahulikumat ja vähemate ärritajatega keskkonda;
- tegevuse täiendavat selgitamist;
- oskuse korduvat harjutamist;
- lühemaid ja lihtsamaid juhiseid;
- individuaalset tagasisidet;
- teistsugust töötempot;
- rohkem aega tegevuse lõpetamiseks;
- suhtlemise või käitumise täiendavat toetamist.

Individuaalselt või alarühmas õpitud oskusi harjutatakse ka rühma igapäevastes olukordades. Alarühmas õppimine ei tohi põhjustada lapse põhjendamatut eraldamist rühma ühistest tegevustest.

5.3 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus

Tõhustatud toega rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel lähtutakse:

- Narva Lasteaia Kirsike õppekavast;
- lasteaia õppeaasta eesmärkidest;
- koolivälise nõustamismeeskonna soovitustest;
- lapse arengu hindamise tulemustest;
- õpetajate ja tugispetsialistide tähelepanekutest;
- lapse tugevustest ja toetamisvajadustest;
- lapsevanema antud teabest;
- rakendatud toe tulemuslikkusest.

Rühma meeskond koostab õppeaasta alguses rühma tegevuskava, milles arvestatakse rühma laste arengutaseme ja individuaalsete vajadustega.

Tegevuskavas kajastatakse:

- rühma üldiseloostus;
- laste arengulised vajadused;
- õppeaasta eesmärgid;

- üldoskuste ja valdkondlike oskuste toetamine;
- õpi- ja kasvukeskkonna kohandamine;
- individuaalse ja alarühmas toimuva töö korraldus;
- koostöö tugispetsialistide ja lapsevanematega;
- tegevuste ning rakendatud toe analüüsimise põhimõtted.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandatakse paindlikult. Tegevuste eesmärgid, sisu, kestus ja läbiviimise viisi muudetakse vastavalt laste arengule, heaolule ning toetamisvajadusele.

Lapse arengu jälgimise ja rakendatud toe dokumenteerimiseks avatakse vajaduse korral **individuaalse arengu jälgimise kaart ehk IAJK**. Kaardil kajastatakse lapse tugevusi, tähelepanekuid, hindamistulemusi, soovitusi, rakendatud tugimeetmeid ning hinnangut toe tulemuslikkusele.

Lapsele, kes vajab pikema aja jooksul süsteemset, eesmärgistatud ja individuaalselt kohandatud õpet, koostatakse vajaduse korral **individuaalne arenduskava ehk IAK**. Selles määratakse lapse individuaalsed eesmärgid, kavandatud tegevused, kasutatavad meetodid ja vahendid, keskkonna kohandused, vastutavad töötajad ning tulemuste hindamise viisid.

5.4 Kohandatud õpi- ja kasvukeskkond

Tõhustatud või erituge saava lapse õpi- ja kasvukeskkond kujundatakse tema turvatunnet, arengut, osalemist, suhtlemist ja iseseisvust toetavaks.

Vajaduse korral kasutatakse:

- visuaalset päevakava;
- tegevuste järjekorda näitavaid pildi- või sümbolikaarte;
- lihtsaid ja selgeid tegevusjuhiseid;
- tähistatud tegevuskohti;
- rahunemisala;
- vähemate ärritajatega töökohta;
- sensoorseid vahendeid;
- toetavaid või alternatiivseid suhtlemisvahendeid;
- kohandatud mööblit ja töövahendeid;
- suuremaid või lihtsamini käsitletavaid õppematerjale;
- muutustest etteatamist;
- täiendavaid liikumis- ja puhkepause.

Keskkonna kohandamisel jälgitakse, et see toetaks lapse iseseisvust. Täiskasvanu ei tee lapse eest ära tegevusi, millega laps suudab jõukohase toe abil ise toime tulla.

5.5 Tugispetsialistide tugi tõhustatud toega rühmas

Tõhustatud toega rühma õpetajad, abiõpetajad ja tugispetsialistid töötavad ühtse meeskonnana. Koostöö eesmärk on tagada lapsele järjepidev ja tema vajadustele vastav tugi kõigis päeva jooksul toimuvates tegevustes.

Tugimeeskonda võivad kuuluda:

- tugiteenuste koordineerija;
- rühmaõpetajad;
- abiõpetajad;
- logopeed;
- muusika- ja liikumisõpetaja;
- tervishoiutöötaja;
- juhtkonna esindaja;
- vajaduse korral teised spetsialistid.

Tugiteenuste koordineerija korraldab lapse toevajaduse väljaselgitamist, õpetajate, tugispetsialistide ja lapsevanema koostööd, vajalike dokumentide koostamist ning rakendatud toe tulemuslikkuse hindamist.

Tugispetsialist:

- hindab oma pädevuse piires lapse arengut ja toetamisvajadust;
- nõustab rühma töötajaid ja lapsevanemat;
- seab lapsele jõukohased arengueesmärgid;
- viib läbi individuaalseid või alarühmas toimuvaid tegevusi;
- soovitab sobivaid meetodeid, vahendeid ja keskkonnakohandusi;
- jälgib lapse arengut ja rakendatud toe mõju;
- dokumenteerib oma töö tulemused vastavalt lasteaia töökorraldusele.

Tugispetsialisti tegevused seostatakse rühma igapäevase õppe- ja kasvatustegevusega. Individuaalselt õpitud oskuste kasutamist toetatakse ka mängus, suhtlemisel, igapäevatoimingutes ja rühma ühistevustes.

6. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Lapse arengu hindamise eesmärk on mõista lapse individuaalset arengut, märgata tema tugevusi, huve ja toetamisvajadusi ning kavandada lapsele sobiv õppe- ja kasvatustegevus.

Hindamine aitab:

- toetada lapse arengut ja positiivse minapildi kujunemist;
- kujundada lapse arengutasemele vastavat õpi- ja kasvukeskkonda;
- kavandada jõukohaseid eesmärgi ja tegevusi;
- märgata varakult lapse võimalikku toevajadust;
- hinnata rakendatud tegevuste ja toe tulemuslikkust;

- anda lapsevanemale tagasisidet lapse arengust;
- tagada lapse arengu toetamise järjepidevus.

Lapse arengu hindamine toimub koostöös lapse, lapsevanema, rühma meeskonna ja vajaduse korral tugispetsialistidega.

6.1 Hindamise põhimõtted

Narva Lasteaias Kirsike lähtutakse lapse arengu hindamisel järgmistest põhimõtetest:

- hindamine on lapsekeskne, arengut toetav ja eesmärgipärane;
- arvestatakse lapse vanust, arengutaset, individuaalseid vajadusi, tervises seisundit, huve ja võimeid;
- lapse arengut käsitletakse terviklikult, hõlmates füüsilist, vaimset, sotsiaalset, emotsionaalset, kõlbelist ja keelelist arengut;
- lapse arengut võrreldakse eelkõige tema varasema arenguga, mitte teiste lastega;
- väärtustatakse lapse tugevusi, pingutust, osalemist ja edusamme;
- hindamine toimub loomulikus õpi- ja kasvukeskkonnas igapäevase mängu, suhtlemise, õppimise ja igapäevatoimingute käigus;
- hindamisel kasutatakse mitut meetodit ja erinevates olukordades kogutud teavet;
- hindamine põhineb rühma meeskonna, lapsevanema ja vajaduse korral tugispetsialistide koostööl;
- lapsele antakse võimalus eakohaselt oma mõtteid, huve, kogemusi ja arvamust väljendada;
- hindamisel järgitakse lapse õigusi, konfidentsiaalsust ja isikuandmete kaitse nõudeid;
- hindamistulemusi kasutatakse lapse arengu toetamiseks, mitte laste järjestamiseks või sildistamiseks.

Muu kodukeelega lapse teadmisi, võimeid ja üldist arengutaset ei hinnata ainult tema eesti keele oskuse põhjal. Hindamisel kasutatakse vajaduse korral näitlikustamist, praktilisi tegevusi, visuaalseid vahendeid, kehakeelt ja muid lapse arusaamist toetavaid võimalusi.

Tõhustatud või erituge saava lapse arengut hinnatakse tema tegelikust arengutasemest ja individuaalsetest eesmärkidest lähtudes. Vajaduse korral kasutatakse kohandatud hindamisvahendeid, ülesandeid, suhtlemisviise ja arengutulemusi.

Hindamine toetab lapse toevajaduse varajast märkamist ja vajaliku abi õigeaegset korraldamist.

6.2 Hindamise korraldus

Lapse arengut jälgitakse järjepidevalt kogu õppeaasta jooksul. Igapäevased tähelepanekud kogutakse lapse mängu, suhtlemise, liikumise, õppimise, igapäevatoimingute ja teiste loomulike tegevuste käigus.

Süsteemne lapse arengu hindamine toimub vähemalt kaks korda õppeaastas:

- sügisel selgitatakse välja lapse arengutase, tugevused, huvid ja toetamisvajadused;
- kevadel hinnatakse lapse arengut, õppeaasta jooksul toimunud muutusi ning rakendatud tegevuste ja toe tulemuslikkust.

Lastehoiurühmas hinnatakse eelkõige lapse:

- kohanemist ja turvatunnet;
- mänguuskusi;
- tunnetus- ja õpioskusi;
- sotsiaalseid oskusi;
- eneseregulatsiooni oskusi;
- kõnet ja suhtlemist;
- liikumist;
- eneseteenindusoskusi;
- igapäevast toimetulekut.

Lasteaiarühmas hinnatakse lapse üldoskuste ning järgmiste õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade arengut:

- mina ja keskkond;
- keel ja kõne;
- matemaatika;
- kunst;
- muusika;
- liikumine.

Lapse arengu hindamisel kasutatakse õppekava lisas esitatud eeldatavaid üldoskusi ja arengutulemusi orientiirina. Neid ei käsitleta kõikidele lastele ühesuguses tempos saavutatavate jäikade nõuetena.

Hindamist korraldab rühma meeskond. Vajaduse korral kaasatakse logopeed, tugiteenuste koordineerija ja teised lapse arengut toetavad spetsialistid. Tugispetsialist hindab last oma pädevuse piires ning jagab rühma töötajatele ja lapsevanemale soovitusi lapse arengu toetamiseks.

Lapsevanemalt saadud teave lapse tervise, käitumise, huvide, koduse toimetuleku ja arengumuutuste kohta on hindamise oluline osa.

6.3 Hindamise meetodid

Lapse arengust tervikliku ülevaate saamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid ja vahendeid:

- lapse igapäevane jälgimine ja süsteemne vaatlus;
- lapse mängu ning teiste tegevuste vaatlemine;

- vestlused lapsega;
- vestlused ja arenguestlused lapsevanemaga;
- lapse tööde ja tegevuste analüüsimine;
- praktilised ja mängulised ülesanded;
- lapse jutustuste, küsimuste ja eneseväljenduse jälgimine;
- lapse arengumapi materjalid;
- fotod ja tegevuste kirjeldused;
- ELIISI sissekanded ja arengut puudutavad tähelepanekud;
- rühma meeskonna ühised arutelud;
- tugispetsialistide vaatlused, hindamised ja uuringud;
- vajaduse korral sobivad standardiseeritud või muud hindamisvahendid.

Hindamismeetod valitakse vastavalt lapse vanusele, arengutasemele, tervises seisundile, suhtlemisviisile ja hindamise eesmärgile. Üksiku tähelepaneku või ülesande tulemuse põhjal lapse arengu kohta lõplikke järeldusi ei tehta.

Lapsel võib olla arengumapp, kuhu kogutakse valikuliselt tema arengut ja õppimist kajastavaid materjale, näiteks joonistusi, fotosid, lapse ütlusi, jutustusi ning mängu ja tegutsemise kirjeldusi. Arengumapi koostamisse kaasatakse eakohaselt ka laps.

Pedagoogilised tähelepanekud sõnastatakse konkreetselt, kirjeldavalt, lugupidavalt ja hinnanguvabalt. Vältitakse lapse sildistamist, oletusi ja põhjendamatuid üldistusi.

Lapse individuaalse arengu ja toetamisvajaduse kohta tehtud tähelepanekud sisestatakse ELIISI piiratud juurdepääsuga jaotisse.

6.4 Hindamise tulemuste kasutamine

Lapse arengu hindamise tulemusi kasutatakse:

- lapse tugevuste, huvid ja arenguvajaduste kirjeldamiseks;
- õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkide seadmiseks;
- lapsele sobivate tegevuste ja õppemeetodite valimiseks;
- õpi- ja kasvukeskkonna kujundamiseks ja kohandamiseks;
- rühma tegevuskava, teema- ja projektiplaanide koostamiseks;
- lapse individuaalse juhendamise kavandamiseks;
- lapsevanemale tagasiside andmiseks;
- lapse toevajaduse väljaselgitamiseks;
- tugispetsialistide kaasamise kavandamiseks;
- rakendatud toe mõju hindamiseks;
- IAJK ja vajaduse korral IAK koostamiseks ning täiendamiseks;
- koolivalmiduse hindamiseks ja koolivalmiduskaardi koostamiseks;

- lapse ülemineku toetamiseks ühest rühmast teise või lasteaiast kooli.

Hindamise tulemuste põhjal kohandatakse vajaduse korral tegevuste eesmärgi, sisu, meetodeid, vahendeid, töötempot, keskkonda ja lapse osalemisviisi.

Kui lapse areng või rakendatud tugi vajab süsteemset jälgimist, avatakse lapsele IAJK. Pikemaajalise, eesmärgistatud ja individuaalselt kohandatud õpetamise vajaduse korral koostatakse meeskonnatööna IAK.

Lapsevanemale antakse regulaarselt tagasisidet lapse arengust, heaolust ja toimetulekust. Hindamistulemusi käsitletakse konfidentsiaalselt ning neile võimaldatakse juurdepääs ainult lapsevanemale ja lapse arengu toetamisega seotud volitatud töötajatele.

6.5 Hindamisprotsessi ajakava ja läbiviimine

Kogu õppeaasta jooksul

- jälgitakse last igapäevastes olukordades;
- kogutakse ja dokumenteeritakse olulisi tähelepanekuid;
- täiendatakse vajaduse korral lapse arengumappi;
- antakse lapsele arengut toetavat tagasisidet;
- vahetatakse lapsevanemaga regulaarselt teavet;
- kohandatakse tegevusi vastavalt lapse arengule ja vajadustele.

Õppeaasta alguses

- kogutakse lapsevanemalt vajalikku taustateavet;
- jälgitakse lapse kohanemist, heaolu ja tegevustes osalemist;
- selgitatakse välja lapse tugevused, huvid ja esialgsed toetamisvajadused;
- hinnatakse lapse üldoskuste ja valdkondlike oskuste lähtetaset;
- kavandatakse lapse arengutasemele vastavad eesmärgid ja tegevused.

SÜGISEL

Koostatakse lapse arengu esimene kirjalik kokkuvõte. Selles kirjeldatakse lapse hetkeseisu, tugevusi, huve, oskusi ja võimalikke toetamisvajadusi.

Õppeaasta jooksul

Vajaduse korral korraldatakse täiendavaid vaatlusi, meeskonna arutelusid ja tugispetsialistide hindamisi. Tuge saava lapse puhul hinnatakse regulaarselt rakendatud tugimeetmete sobivust ja tulemuslikkust ning täiendatakse IAJK-d ja IAK-d.

KEVADEL

Koostatakse lapse arengu teine kirjalik kokkuvõte. Selles kirjeldatakse õppeaasta jooksul toimunud arengut, lapse edusamme, toetamisvajadusi ja edasisi eesmärgi.

Kirjaliku kokkuvõtte koostamisel kasutatakse igapäevaseid tähelepanekuid, ELIISI sissekandeid, arengumapi materjale, rühma meeskonna tähelepanekuid, lapsevanemalt saadud teavet ning vajaduse korral tugispetsialistide soovitusi.

Arenguvestlus

Lapsevanemaga viiakse vähemalt üks kord õppeaastas läbi arenguvestlus. Vajaduse korral toimub vestlus sagedamini.

Arenguvestlusel:

- antakse tagasisidet lapse arengust ja heaolust;
- tuuakse esile lapse tugevused, huvid ja edusammud;
- arutatakse lapse toetamisvajadusi;
- kuulatakse lapsevanema tähelepanekuid ja ootusi;
- lepitakse kokku ühistes tegevustes lapse arengu toetamiseks.

Arenguvestlusel sõlmitud kokkulepped dokumenteeritakse ELIISis või lapse arenguga seotud dokumendis.

Koolieelikul

Koolieelse rühma lapse puhul hinnatakse koolivalmiduse kujunemist kogu viimase õppeaasta jooksul. Hindamise tulemuste põhjal koostatakse koolivalmiduskaart, milles kirjeldatakse lapse üldoskusi, valdkondlikke teadmisi ja oskusi, tugevusi ning vajaduse korral edasisi soovitusi ja toetamisvajadusi.

7. LAPSE ARENGU TOETAMINE JA TUGISÜSTEEM (HEV)

Narva Lasteaia Kirsike eesmärk on toetada iga lapse arengut, heaolu, osalemist ja igapäevast toimetulekut, arvestades tema individuaalseid vajadusi, võimeid, tugevusi, huve ja arengutempot. Lapse arengu toetamisel lähtutakse kaasava hariduse põhimõtetest. Lapse toevajadust märgatakse võimalikult vara ning talle korraldatakse sobiv ja õigeaegne tugi koostöös lapsevanema, rühma meeskonna, tugispetsialistide ning vajaduse korral väliste spetsialistidega.

Lasteaia tugisüsteem hõlmab:

- lapse arengu ja heaolu järjepidevat jälgimist;
- toevajaduse varajast märkamist;
- lapse tugevuste ja olemasolevate oskuste väljaselgitamist;
- lapsevanema kaasamist;
- õppe- ja kasvatustegevuse kohandamist;
- individuaalset juhendamist ja õpet alarühmas;
- tugispetsialisti teenust;
- üldise, tõhustatud või eritoe rakendamist;
- toe dokumenteerimist;

- rakendatud toe tulemuslikkuse hindamist;
- koostööd väliste spetsialistide ja asutustega.

Lapse toevajadust märgatakse tema igapäevases mängus, suhtlemises, õppimises, liikumises, eneseregulatsioonis, eneseteeninduses ja üldises toimetulekus.

Üksik tähelepanek ei tähenda püsivat toevajadust. Last jälgitakse erinevatel aegadel ja erinevates olukordades, arvestades tema vanust, arengutempot, kohanemist, tervises seisundit ning keelelist ja kultuurilist tausta.

Toe rakendamisel:

- märgatakse lapse arengus, heaolus või toimetulekus tekkinud raskusi;
- kogutakse lapse kohta teavet erinevates olukordades;
- kirjeldatakse lapse tugevusi ja toetamisvajadusi;
- arutatakse tähelepanekuid rühma meeskonnas ja lapsevanemaga;
- lepatakse kokku lapse arengut toetavad eesmärgid ja tegevused;
- rakendatakse kokkulepitud tuge;
- kaasatakse vajaduse korral tugispetsialistid;
- dokumenteeritakse rakendatud tugimeetmed;
- hinnatakse toe mõju ja tulemuslikkust;
- kavandatakse edasised tegevused.

Lapsele rakendatav tugi peab olema paindlik, järjepidev ja tema vajadustele vastav. Lapse toevajadus ei vähenda tema õigust mängule, suhtlemisele, liikumisele, eakaaslastega koos tegutsemisele ega lasteaia ühistes tegevustes osalemisele.

7.1 Üldine tugi

Üldist tuge rakendatakse lapsele, kellel ilmneb kohanemiskahjustus, ajutine mahajäämus, arenguline eripära või muu täiendava toetamise vajadus.

Üldine tugi korraldatakse eelkõige lapse tavapärase rühmakeskkonnas ning selle rakendamiseks ei ole vaja koolivälise nõustamismeeskonna soovist.

Üldine tugi võib hõlmata:

- õpetaja või lapsehoidja individuaalset lisajuhendamist;
- tegevuse selgitamist lihtsamal ja lapsele arusaadavamal viisil;
- tegevuste ja ülesannete raskusastme kohandamist;
- lapsele täiendava aja andmist;
- tegevuse jagamist väiksemateks etappideks;
- kordusi ja õpitu kinnistamist;
- visuaalsete vahendite ja näitlikustamise kasutamist;

- individuaalset tegevust või õpet väikeses alarühmas;
- lapse päevakava või keskkonna kohandamist;
- rahunemis- ja puhkamisvõimaluste loomist;
- tugispetsialisti teenust;
- koostööd lapsevanemaga.

Üldise toe rakendamisel keskendutakse lapse tugevustele ja olemasolevatele oskustele. Lapsele seatakse jõukohased ja selgelt sõnastatud eesmärgid, mida toetatakse järjepidevalt kogu lastehoiu- või lasteaiapäeva jooksul.

Rühma meeskond jälgib rakendatud toe mõju. Kui lapse areng ja toimetulek paranevad, jätkatakse sobivate tegevustega või vähendatakse tuge järk-järgult.

Kui üldine tugi ei anna lapse arenguks soovitud tulemusi, kaasatakse tugiteenuste koordineerija ja tugispetsialistid ning arutatakse koos lapsevanemaga edasisi võimalusi. Vajaduse korral tehakse lapsevanemale ettepanek pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole tõhustatud toe või eritoe vajaduse väljaselgitamiseks.

7.2 Tõhustatud tugi

Tõhustatud tuge rakendatakse lapsele, kes vajab oma arengutaseme või tervises seisundi tõttu järjepidevat, mitmekülgset ja individuaalselt kohandatud tuge.

Tõhustatud toe rakendamisel lähtutakse koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel, lapse arengutasemest ja individuaalsest toevajadusest.

Tõhustatud tugi võib hõlmata:

- regulaarset tugispetsialisti teenust;
- mitme spetsialisti koostööd;
- individuaalset juhendamist;
- õpet väikeses alarühmas;
- õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkide ning sisu kohandamist;
- individuaalsete arengueesmärkide seadmist;
- kohandatud õppematerjalide ja abivahendite kasutamist;
- visuaalse päevakava ning tegevusjuhiste kasutamist;
- suuremat täiskasvanu tuge;
- lapsele sobiva töötempo ja tegevuste kestuse rakendamist;
- täiendavaid puhke- ja rahunemisvõimalusi;
- IAJK avamist ja vajaduse korral IAK koostamist.

Tõhustatud tuge võib rakendada lasteaiarühmas või tõhustatud toega rühmas vastavalt lapse vajadustele ja koolivälise nõustamismeeskonna soovitustele.

Narva Lasteaia Kirsike kahes tõhustatud toega rühmas korraldatakse tegevusi kogu rühmaga, väikestes alarühmades ja individuaalselt. Kasutatakse selget päevakava, kordusi, näitlikustamist, visuaalseid vahendeid ja lapsele jõukohaseid tegevusi. Lapse arengueesmärgid võivad erineda tema kronoloogilise vanuse eeldatavatest tulemustest.

Rakendatud tõhustatud toe tulemuslikkust hinnatakse regulaarselt koostöös lapsevanema, rühma meeskonna, tugispetsialistide ja tugiteenuste koordineerijaga.

7.3 Eritugi (vajaduspõhine tugi)

Erituge rakendatakse lapsele, kelle toevajadus on ulatuslik ja püsiv ning kes vajab mitme tugimeetme ja spetsialisti järjepidevat koostööd.

Eritoe korraldamisel lähtutakse koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ja lapse individuaalsest toevajadusest.

Eritugi võib hõlmata:

- mitme tugispetsialisti teenust;
- regulaarset individuaalset õpet ja juhendamist;
- õpet väikeses alarühmas;
- tavapärasest suuremat täiskasvanu tuge;
- individuaalselt kohandatud päevakava;
- õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkide ja sisu olulist kohandamist;
- toetavate või asendavate suhtlemisvahendite kasutamist;
- sensorsete, motoorsete ja tehniliste abivahendite kasutamist;
- füüsilise õpi- ja kasvukeskkonna kohandamist;
- rohkem kordusi, kinnistamist ja praktilist harjutamist;
- täiendavaid puhke-, liikumis- ja rahunemisvõimalusi.

Erituge saava lapse puhul keskendutakse eelkõige oskustele, mis toetavad tema:

- suhtlemist;
- turvalisust;
- eneseregulatsiooni;
- iseseisvust;
- tegevustes osalemist;
- igapäevast toimetulekut;
- elukvaliteeti.

Lapse tegevuses osalemise viis ja määr võivad erineda teiste laste omast. Lapsele võimaldatakse turvaline tegevuskoht, sobivad vahendid, toetav täiskasvanu või kaaslane ning jõukohane osalemisviis.

Erituge saava lapse arengut ja toe tulemuslikkust dokumenteeritakse IAJK-s. Vajaduse korral koostatakse lapsele IAK, milles määratakse individuaalsed eesmärgid, tegevused, kohandused, vastutavad töötajad ja tulemuste hindamise viisid.

7.4 Tugimeeskonna töökorraldus

Lasteaia direktor määrab tugiteenuste koordineerija, kes korraldab tuge vajavate laste märkamist, hindamist, toe kavandamist ja meeskonnatööd.

Lapse toetamiseks moodustatakse vajaduspõhiselt tugimeeskond. **Tugimeeskonda võivad kuuluda:**

- tugiteenuste koordineerija;
- lapse rühma õpetajad või lapsehoidjad;
- abiõpetajad;
- logopeed;
- muusika- ja liikumisõpetaja;
- tervishoiutöötaja;
- juhtkonna esindaja;
- lapsevanem;
- vajaduse korral teised spetsialistid.

Tugiteenuste koordineerija:

- koordineerib lapse toevajaduse väljaselgitamist;
- korraldab rühma meeskonna, tugispetsialistide ja lapsevanema koostööd;
- aitab kavandada lapsele sobivaid tugimeetmeid;
- toetab töötajaid meetodite ja kohanduste valimisel;
- jälgib IAJK ja teiste vajalike dokumentide koostamist ning täiendamist;
- korraldab vajaduse korral lapsega seotud ümarlaua;
- jälgib toe rakendamise järjepidevust;
- koordineerib toe tulemuslikkuse hindamist;
- teeb ettepanekuid toe jätkamiseks, muutmiseks või lõpetamiseks;
- toetab koostööd väliste spetsialistide ja asutustega.

Tugimeeskonna töö keskmes on lapse heaolu ja areng. Kohtumistel kirjeldatakse lapse tugevusi ja vajadusi, lepatakse kokku eesmärgid, tugimeetmed, vastutavad isikud ning tulemuste hindamise aeg.

Vajaduse korral teeb lasteaed koostööd:

- koolivälise nõustamismeeskonnaga;
- tervishoiu- ja rehabilitatsioonispetsialistidega;
- kohaliku omavalitsuse spetsialistidega;

- lastekaitsetöötajaga;
- lapse tulevase kooliga;
- teiste lapse arengut toetavate asutuste ja spetsialistidega.

Väliste spetsialistidega koostööd tehakse lapsevanema teadmisel ja kehtivaid isikuandmete kaitse nõudeid järgides.

7.5 Erineva keele- ja kultuuritaustaga lapse toetamine

Lapse erinev kodukeel või kultuuriline taust ei tähenda iseenesest toevajadust. Lapse keelelist arengut, teadmisi ja võimeid hinnatakse terviklikult ning tema arengut ei hinnata üksnes eesti keele oskuse põhjal.

Erineva keele- ja kultuuritaustaga lapse toetamisel:

- väärtustatakse lapse kodukeelt ja kultuurilist identiteeti;
- toetatakse tema turvatunnet ja rühma kuulumise tunnet;
- kasutatakse selget ja lapse arengutasemele vastavat eesti keelt;
- antakse lapsele piisavalt aega kuulamiseks, mõistmiseks ja vastamiseks;
- kasutatakse pilte, esemeid, žeste, kehakeelt ja praktilisi tegevusi;
- korratakse uusi sõnu erinevates igapäevastes olukordades;
- toetatakse eesti keele omandamist mängu, laulude, liikumise ja suhtlemise kaudu;
- kaasatakse keeleõppe toetamisse lapse pere;
- tutvustatakse lastele erinevaid kultuure, keeli ja traditsioone;
- kujundatakse sallivat ja vastastikku lugupidavat suhtumist.

Tuge vajava lapse keeleõppes kasutatakse vajaduse korral aeglasemat kõnet, lühemaid juhiseid, rohkem kordusi, visuaalseid vahendeid ja individuaalset juhendamist.

7.6 Andeka lapse toetamine

Andekus võib avalduda lapse kiiremas õppimises, sügavas huvis mõne teema vastu, loovuses, probleemide lahendamise oskuses, heas mälus, keelelises, matemaatilises, muusikalises, kunstilises, kehalises või muus valdkonnas.

Andeka või mõnes valdkonnas eakaaslastest kiiremini areneva lapse toetamisel:

- märgatakse lapse tugevusi, huvisid ja võimeid;
- pakutakse talle keerukamaid ja süvendatud tegevusi;
- võimaldatakse uurida huvipakkuvaid teemasid põhjalikumalt;
- antakse võimalusi iseseisvaks tegutsemiseks ja valikute tegemiseks;
- esitatakse avatud küsimusi ja probleemülesandeid;
- toetatakse loovust ja erinevate lahenduste leidmist;
- võimaldatakse osaleda projektides ja praktilistes uurimistegevustes;
- julgustatakse last oma teadmisi ja ideid kaaslastega jagama;

- välditakse lapse liigset koormamist ja põhjendamatu survestamist;
- toetatakse lisaks võimetele ka lapse sotsiaalseid ja eneseregulatsioonioskusi;
- tehakse lapse arengu toetamisel koostööd perega.

Lapse tugevusi, loovust ja huvisid arvestatakse õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel. Vajaduse korral pakutakse lapsele keerukamaid ülesandeid ning võimalusi iseseisvalt teavet otsida ja oma teadmisi teistega jagada.

8. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA

Koostöö lapsevanematega on Narva Lasteaia Kirsike õppe- ja kasvatustegevuse oluline osa. Lasteaed ja lapsevanem kannavad ühist vastutust lapse heaolu, turvatunde ja arengu toetamise eest.

Lapsevanemat väärtustatakse kui lapse esmast kasvatajat ning tema vajaduste, harjumuste, huvide ja arenguliste eripärade parimat tundjat. Lasteaia ülesanne on toetada perekonda lapse kasvatamisel ja õpetamisel ning luua lapsele kodu ja lasteaia koostöös järjepidev õpi- ja kasvukeskkond.

Lapsevanema peamised koostööpartnerid on rühma õpetajad, lapsehoidjad ja abiõpetajad. Vajaduse korral kaasatakse koostöösse tugispetsialist, tugiteenuste koordineerija, õppejuht või direktor.

8.1 Koostöö põhimõtted

Koostöö lapsevanematega põhineb:

- lapse parimatest huvidest lähtumisel;
- vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel;
- avatud ja ausal suhtlemisel;
- partnerlusel ja ühisel vastutusel;
- õigeaegsel ja selgel teabevahetusel;
- lapse ja pere individuaalsuse arvestamisel;
- pere keelelise ja kultuurilise tausta väärtustamisel;
- konfidentsiaalsusel ja isikuandmete kaitsel;
- kokkulepetest kinnipidamisel;
- erimeelsuste rahulikult ja lahendustele suunatud käsitlemisel.

Lapsevanema tähelepanekuid, kogemusi ja ettepanekuid kuulatakse ning lapse arengut ja toetamisvajadust puudutavad otsused tehakse võimaluse korral koostöös perega. Suhtlemisel kasutatakse lugupidavat, konkreetset ja hinnanguvaba sõnastust.

Lapsevanemal võimaldatakse saada teavet:

- lasteaia ja rühma töökorralduse kohta;

- rühma päevakava ja kokkulepete kohta;
- õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkide ning põhimõtete kohta;
- lapse kohanemise, heaolu ja arengu kohta;
- lapse arengu hindamise põhimõtete ja korralduse kohta;
- lapsele rakendatava toe ja tugiteenuste kohta;
- lasteaia sündmuste, projektide ja ühistegevuste kohta.

8.2 Koostöö eesmärgid

Lapsevanematega tehtava koostöö eesmärgid on:

- toetada lapse heaolu, turvatunnet ja terviklikku arengut;
- luua lapsele järjepidev ja toetav kasvukeskkond kodus ning lasteaias;
- toetada lapse turvalist kohanemist lastehoiu- või lasteaiaühmaga;
- vahetada lapse kohta vajalikku ja õigeaegset teavet;
- märgata lapse tugevusi, huvisid ja toetamisvajadusi;
- kavandada koostöös lapse arengut toetavaid tegevusi;
- tagada lapsele rakendatava toe järjepidevus;
- toetada lapse üleminekut lastehoiurühmast lasteaiaühma ja lasteaia kooli;
- nõustada lapsevanemat lapse arengu, kasvatamise ja õppimise küsimustes;
- kaasata peresid rühma ja lasteaia tegevustesse;
- kujundada usalduslik ja lugupidav koostöösuhe.

Koostöö perega algab enne lapse rühma tulekut või kohanemisperioodi alguses. Lapsevanemale tutvustatakse rühma töökorraldust, päevakava, kohanemise põhimõtteid, ELIISI kasutamist ja lapse arengu jälgimise korraldust. Lapsevanemalt kogutakse lapse toetamiseks vajalikku teavet tema tervise, harjumuste, kodukeele, huvide, söömis- ja puhkeharjumuste ning rahunemisviiside kohta.

8.3 Suhtlus- ja koostöövormid lapsevanematega

Narva Lasteaias Kirsike kasutatakse järgmisi suhtlus- ja koostöövorme:

- igapäevane suuline teabevahetus lapse vastuvõtmisel ja üleandmisel;
- ELIISI kaudu edastatavad teated, sõnumid ja päevakirjeldused;
- individuaalsed vestlused;
- tutvumis- ja kohanemisvestlused;
- rühmade teadetetahvlid;
- arenguestlused 1 kord aastas kevadel (üle 2-aastaste laste vanematega);
- tugispetsialistide nõustamised;
- ümarlauad ja koostöökohtumised;
- rühma lastevanemate koosolekud;

- lasteaia üldkoosolekud ja infokohtumised;
- ühised üritused, perepäevad ja projektid;
- näitused, õppekäigud ja traditsioonilised sündmused;
- lapsevanemate ettepanekud ja tagasiside;
- osalemine lasteaia hoolekogu töös.

Igapäevane teabevahetus peab olema lühike ja keskenduma lapse heaolu ning päeva seisukohalt olulisele teabele. Pikemat või konfidentsiaalset arutelu vajava küsimuse puhul lepitakse kokku eraldi vestluse aeg.

Kiireloomulise tervise või turvalisusega seotud teabe korral võetakse lapsevanemaga ühendust telefoni teel.

ELIISI kasutatakse:

- lasteaia ja rühma teadete edastamiseks;
- rühma tegevuste ja sündmuste tutvustamiseks;
- päevakirjelduste jagamiseks;
- lapsevanema ja rühma töötajate vaheliseks suhtlemiseks;
- arenguestluste ja lapse arenguga seotud dokumentide haldamiseks;
- vajalike kokkulepete dokumenteerimiseks.

Lapse individuaalse arengu ja toetamisvajaduse kohta käivat teavet ei lisata avalikku päevakirjeldusse. Sellist teavet käsitletakse konfidentsiaalselt ja jagatakse ainult lapsevanema ning lapse arengu toetamisega seotud volitatud töötajatega.

8.4 Lapsevanemate kaasamine juhtimisse ja arendustegevusse

Lapsevanematel on võimalus osaleda lasteaia tegevuse arendamises hoolekogu kaudu vastavalt lasteaia põhimäärusele ja kehtivale korrale.

Hoolekogu kaudu saavad lapsevanemad:

- esindada laste ja pere huve;
- avaldada arvamust lasteaia töökorralduse kohta;
- osaleda lasteaia arengut puudutavate küsimuste arutamisel;
- teha ettepanekuid lasteaia tegevuse parendamiseks;
- avaldada arvamust õppekava ja teiste oluliste dokumentide kohta;
- toetada lasteaia, pere ja kogukonna koostööd.

Lapsevanemal on õigus esitada lasteaia ja rühma töö kohta küsimusi, ettepanekuid ning tagasisidet. Saadud tagasisidet kasutatakse võimaluse korral lasteaia töökorralduse ja õppe- ning kasvatustegevuse arendamisel.

Lapsevanemaid kaasatakse võimaluse korral:

- lasteaia ja rühma üritustesse;

- perepäevadesse;
- projektidesse ja näitustesse;
- õppekäikudele;
- traditsiooniliste sündmuste ettevalmistamisse;
- oma ameti, kultuuri või huviala tutvustamisse;
- õpi- ja kasvukeskkonna rikastamisse.

Lapsevanema osalemine on vabatahtlik. Kaasamisel arvestatakse laste vanuse, turvalisuse, päevakava ja rühma töökorraldusega.

8.5 Koostöö rühma tasandil

Lapsevanema igapäevane koostöö toimub eelkõige lapse rühma töötajatega. **Rühma meeskond ja lapsevanem vahetavad regulaarselt teavet lapse:**

- enesetunde ja tervise;
- kohanemise ja turvatunde;
- mängu ja tegevustes osalemise;
- söömise ja puhkamise;
- suhtlemise ja suhete;
- eneseregulatsiooni;
- eneseteenindusoskuste;
- huvide ja edusammude;
- toetamisvajaduste kohta.

Lapsevanem teavitab rühma töötajaid lapse heaolu ja turvalisuse seisukohalt olulisest teabest.

Rühma töötajad annavad lapsevanemale tagasisidet lapse päeva, arengu ja toimetuleku kohta.

Rühma lastevanemate koosolek toimub vähemalt üks kord õppeaastas. Koosolekul tutvustatakse rühma töökorraldust, õppeaasta eesmärke, kavandatavaid tegevusi, lapse arengu hindamise põhimõtteid ning muid rühma jaoks olulisi küsimusi.

Lapsevanem kaasatakse lapse arengu jälgimise, hindamise ja toetamise protsessi. Temaga jagatakse konkreetseid tähelepanekuid lapse tugevuste, huvide, edusammude ja toetamisvajaduste kohta ning lepatakse kokku ühistes tegevustes.

Lapse võimaliku toevajaduse märkamisel:

1. jagatakse lapsevanemaga konkreetseid ja hinnanguvabu tähelepanekuid;
2. kuulatakse lapsevanema kogemusi ja arvamust;
3. lepatakse kokku esmased toetavad tegevused;
4. määratakse kokkulepete ülevaatamise aeg;
5. kaasatakse vajaduse korral tugispetsialist;
6. hinnatakse koostöös rakendatud tegevuste tulemuslikkust.

Lasteaia töötajad ei määra lapsele diagnoosi, vaid kirjeldavad tema oskusi, käitumist, toimetulekut ja toetamisvajadusi.

Küsimuse või erimeelsuse tekkimisel pöördub lapsevanem esmalt rühma töötaja poole. Kui lahendust ei leita või küsimus ei kuulu rühma töötaja pädevusse, kaasatakse õppejuht või direktor. Erimeelsuste lahendamisel kuulatakse kõiki osapooli, keskendutakse konkreetsetele asjaoludele ning lepatakse kokku lapse heaolu toetavates edasistes tegevustes.

9. ÕPPEKAVA MUUTMISE KORD

Narva Lasteaia Kirsike õppekava on lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mida vaadatakse regulaarselt üle ning muudetakse vastavalt vajadusele.

Õppekava muutmise eesmärk on tagada, et õppekava:

- oleks kooskõlas kehtivate õigusaktidega;
- vastaks lasteaia arengusuundadele ja eesmärkidele;
- arvestaks laste, perede ja rühmade vajadustega;
- toetaks kvaliteetse ning nüüdisaegse õppe- ja kasvatustegevuse korraldamist;
- kajastaks lasteaia töökorralduses ja õpikäsituses toimunud muutusi;
- oleks töötajatele ja lapsevanematele selge ning praktiliselt rakendatav.

Õppekava muutmise vajadust hinnatakse õppeaasta jooksul ning õppeaasta tegevuse analüüsimisel.

Õppekava muutmise aluseks võivad olla:

- muudatused õigusaktides;
- alushariduse riikliku õppekava muutmine;
- riiklike juhendmaterjalide uuendamine;
- lasteaia arengukava ja arengusuundade muutumine;
- õppeaasta tegevuse analüüsi tulemused;
- sisehindamise tulemused;
- laste arenguliste ja individuaalsete vajaduste muutumine;
- lastehoiu-, lasteaia- või tõhustatud toega rühmade töökorralduse muutumine;
- õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel saadud kogemused;
- töötajate, tugispetsialistide, lapsevanemate või hoolekogu ettepanekud.

Õppekava muutmise ettepanekuid võivad teha:

- lasteaia direktor;
- õppejuht;
- õpetajad;
- lapsehoidjad;
- abiõpetajad;

- tugispetsialistid;
- lasteaia töörühmad;
- hoolekogu;
- lapsevanemad.

Ettepanek peab olema põhjendatud ning lähtuma lapse heaolust, arengust ja lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse kvaliteedi parandamisest.

Õppekava muutmise protsess hõlmab järgmisi tegevusi:

1. kogutakse ja analüüsitakse õppekava muutmise ettepanekuid;
2. hinnatakse muudatuse vajalikkust ja selle mõju lasteaia töökorraldusele;
3. koostatakse õppekava muudatuse või täienduse projekt;
4. muudatused arutatakse läbi lasteaia töötajate ja asjaomaste spetsialistidega;
5. õppekava ja selle muudatused koostatakse ning arutatakse läbi koostöös õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajatega.
6. õppekava ja selle muudatused esitatakse hoolekogule arvamuse avaldamiseks.
7. direktor kinnitab õppekava ja selle muudatused pärast hoolekogu arvamuse ärakuulamist.
8. kinnitatud õppekava avalikustatakse lasteaia veebilehel ning töötajaid ja lapsevanemaid teavitatakse muudatustest.

Õppekava muutmisel jälgitakse, et selle erinevad peatükid ja lisad moodustaksid tervikliku dokumendi ning lastehoiu-, lasteaiarühmade ja tõhustatud toega rühmade töökorraldus oleks üheselt mõistetavalt kirjeldatud.

Õppekava muudatused jõustuvad direktori käskkirjas määratud ajal.

Kinnitatud õppekava tehakse töötajatele kättesaadavaks ELIISis või lasteaia ühises dokumendikeskkonnas. Lapsevanemaid teavitatakse muudatustest ELIISi ja teiste lasteaia teabekanalite kaudu.

Õppekava rakendamist jälgitakse igapäevase õppe- ja kasvatustegevuse, pedagoogilise dokumenteerimise, rühmade tegevuskavade, õppeaasta analüüsi ning töötajate ja lapsevanemate tagasiside kaudu.

Õppekava ülevaatamisel hinnatakse:

- kas õppekavas sätestatud eesmärgid ja põhimõtted rakenduvad;
- kas õppe- ja kasvatustegevuse korraldus vastab laste vajadustele;
- kas lastehoiu- ja lasteaiarühmade töökorraldus on piisavalt selgelt kirjeldatud;
- kas lapse arengu hindamise ja toetamise korraldus on toimiv;
- kas tugisüsteemi rakendamine on järjepidev;
- kas koostöö lapsevanematega toetab lapse heaolu ja arengut;
- milliseid õppekava osi on vaja täpsustada, täiendada või ajakohastada.

Õppekava tervikliku ülevaatamise ja vajalike muudatuste koordineerimise eest vastutab lasteaia juhtkond koostöös pedagoogilise personali ja tugispetsialistidega.

LISA 1

KOLMEAASTASE JA KUUE- KUNI SEITSMEAASTASE LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

Üldoskused

Üldoskused toetavad lapse arengut, õppimist, suhtlemist ja igapäevast toimetulekut ning kujunevad kõigis õppe- ja kasvatustegevustes.

Üldoskused jagunevad neljaks:

- ✓ mänguoskused;
- ✓ tunnetus- ja õpioskused;
- ✓ sotsiaalsed oskused;
- ✓ eneseregulatsiooni oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kogu päeva jooksul mängus, suhtlemisel, liikumisel, igapäevatoimingutes ning kavandatud ja spontaansetes tegevustes.

Eeldatavad üldoskused on õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise ning lapse arengu jälgimise aluseks. Neid ei käsitleta jäikade nõuetena ega kasutata laste omavaheliseks võrdlemiseks. Lapse arengu jälgimisel arvestatakse tema vanust, arengutaset, arengutempot, tervises seisundit, varasemaid kogemusi ning keelelist ja kultuurilist tausta.

Mänguoskused

Mäng on koolieelses eas lapse põhitegevus ja loomulik õppimisviis. Mängu kaudu omandab ja kinnistab laps teadmisi, harjutab uusi oskusi, väljendab oma mõtteid ja tundeid ning õpib suhtlema ja koostööd tegema.

Mänguoskuste toetamiseks:

- võimaldatakse lapsele iga päev piisavalt aega vabamänguks;
- kujundatakse mängimist soodustav ja paindlik keskkond;
- paigutatakse mänguvahendid lapsele nähtavalt ja võimaluse korral iseseisvalt kättesaadavalt;
- pakutakse mitmekesiseid, eakohaseid ja avatud kasutusvõimalusega mänguvahendeid;
- toetatakse rolli-, lavastus-, ehitus-, loov-, liikumis- ja reeglilmängude arengut;
- rikastatakse lapse kogemusi õppekäikude, vaatluste, vestluste, kirjanduse ja praktiliste tegevuste kaudu;
- julgustatakse last ise mängu teemat, kaaslasi, vahendeid ja tegevuskäiku valima;
- toetatakse laste koosmängu, mängurollide jagamist ja kokkulepete sõlmimist;

- õpetatakse mänguasju heaperemehelikult kasutama ja pärast mängu korrastama;
- jälgitakse lapse mängu ning sekkutakse sellesse ainult vajaduse korral.

Õpetaja toetab mängu kaudselt, luues tingimused ja rikastades lapse kogemusi, või otseselt, osaledes mängus kaaslasena ning aidates küsimuste ja ettepanekutega mängu edasi arendada. Lapsele jäetakse võimalus ise otsustada, kuidas mängida ja milliseid lahendusi kasutada.

HOIURÜHMA EELDATAVAD MÄNGUOSKUSED

Hoiurühmas luuakse lapsele turvalised ja eakohased võimalused mängimiseks, avastamiseks ja iseseisvaks tegutsemiseks.

- Täiskasvanu loob mitmekesise ja rikkaliku mängukeskkonna, kus on piisavalt mänguvahendeid, liikumis- ja loomevõimalusi ning looduslikke ja tehismaterjale.;
- Õppetöös kasutatakse digitehnoloogiat mänguliselt, peamiselt lihtsate robotikategevuste kaudu (Be-Botid, salvestavad pesulõksud). Digivahendeid kasutatakse eesmärgipäraselt ja lühiajaliselt koos täiskasvanuga;
- Täiskasvanu toetab ja suunab lapse mängu vastavalt lapse vanusele ja arengule, osaleb koos lapsega tegevustes, arutleb, aitab sõnastada tundeid ja leida lahendusi ning näitab ette, kuidas kuulata, jagada, vabandada ja konflikte lahendada..

MÄNGUOSKUSTE EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

Kolmeaastane laps:

- 1) suudab väikeses grupis mängule keskenduda;
- 2) kasutab mängides loovalt erinevaid vahendeid;
- 3) jälgendab ja kordab mängudes varasemalt kogetut;
- 4) sooritab iseseisvalt mitu omavahel loogiliselt seotud mängulist toimingut;
- 5) kutsub kaaslast oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga;
- 6) suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu;
- 7) suudab järgida lihtsamaid mängureegleid.

3–4	4–5	5–6	6–7
Keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel.	Keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule.	Keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule.	Suudab mängule keskenduda.
Kasutab mänguasju tavapärasel moel (nt sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe).	Kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid ning jälgendab lihtsaid	Kasutab mängus vahendeid iseseisvalt, asendades neid	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

	tegevusi.	vajadusel muu sobivaga.	
Matkib tuttavaid olukordi (nt söögi tegemine, magama panek) oma kogemustest lähtuvalt.	Rakendab mängudes fantaasiaelemente, sidudes isiklikke kogemusi.	Rakendab mängudes erinevatest allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid.	Rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi.
Soovib teiste algatatud mängus osaleda, võib vajada julgustust ja tuge.	Algatab lihtsamaid mängu (nt „teeme kooki”).	Algatab mängu ja toob neisse uusi ideid.	Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust.
Algatab lihtsaid mängu (nt autosõit).	Algatab lihtsama sisuga lühiajalisi mängu.	Mängib üksi ja koos kaaslasega ning muudab mängu kulgu.	Algatab mängu ja arendab mängude sisu.
Mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel.	Võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni.	Omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele.	Täidab mängudes erinevaid rolle.
Mängib mängu ja püüab teha koostööd eakaaslastega (paaris, väikeses grupis) täiskasvanu toel.	Algatab mängu, leiab mängukaaslased ja püüab nendega arvestada.	Suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid sõlmida.	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
Osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt peitus) ja suudab oodata oma korda.	Järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga.	Järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt.	Järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
Tunneb rõõmu koosmängust täiskasvanu toel.	Õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama, võib selleks vajada täiskasvanu tuge.	Väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistab, et mängus on võimalik veel	Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.

		proovida.	
--	--	-----------	--

Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused hõlmavad lapse taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist ja probleemilahenduskust.

Õpioskused väljenduvad lapse suutlikkuses hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi, keskenduda, järgida juhiseid, lõpetada tegevus ning kasutada õpitut uutes olukordades.

Tunnetus- ja õpioskused kujunevad mängu, uurimise, suhtlemise, praktiliste kogemuste ja õpetaja sihipärase suunamise kaudu. Nende toetamine loob aluse lapse iseseisvale õppimisele, probleemilahenduskusele ja koolivalmidusele.

Tunnetus- ja õpioskuste toetamiseks:

1. väärtustatakse lapse uudishimu, küsimusi ja avastamisrõõmu;
2. võimaldatakse lapsel vaadelda, uurida, katsetada, võrrelda, rühmitada ja järjestada;
3. seostatakse uued teadmised lapse varasemate kogemustega;
4. kasutatakse mängulisi, praktilisi ja lapsele tähenduslikke ülesandeid;
5. õpetatakse last oma tegevust kavandama, sobivaid vahendeid valima ja alustatud lõpetama;
6. toetatakse keskendumist ning suurendatakse tegevuse kestust järk-järgult;
7. harjutatakse juhiste kuulamist, mõistmist ja järgimist;
8. arendatakse mälu salmide, laulude, lugude, mängureeglite ja tegevusjärjestuste kaudu;
9. võimaldatakse lapsel otsida probleemidele erinevaid lahendusi;
10. julgustatakse last oma mõttekäiku kirjeldama ja valikuid põhjendama;
11. antakse lapsele aega mõtlemiseks, vastamiseks ja vigade parandamiseks;
12. tunnustatakse lapse pingutust, püsivust ja edasiminekut.

Õpetaja loob olukordi, kus laps saab iseseisvalt proovida, küsida, avastada ja arutleda, ning pakub lapse arengutasemele vastavaid väljakutseid. Tunnetus- ja õpioskused arenevad ka igapäevastes tegevustes, näiteks vahendite valimisel, tegevuse kavandamisel, järjekorra ootamisel ja mängus tekkinud probleemide lahendamisel.

TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSTE EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

Kolmeaastane laps:

- 1) tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meeltega;
- 2) suudab huvipakkuvale tegevusele vastavalt oma arengutasemele keskenduda;
- 3) mõistab lihtsamat kõnet;
- 4) valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara;
- 5) väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses;

- 6) suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele;
- 7) oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid;
- 8) oskab objekte ühe tunnuse alusel rühmitada;
- 9) suudab järgida lihtsat juhust;
- 10) oskab detailidest lihtsa terviku kokku panna.

3–4	4–5	5–6	6–7
Suudab lühiajaliselt (5–10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist.	Suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10–15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda.
Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel.	Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele.	Reageerib sobivalt täiskasvanu juhistele ja osaleb lühikeses arutelus.	Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
Järgib täiskasvanu toel üheosalist juhust (nt „Palun pese käed“).	Täidab kaheosalist juhust, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (nt „Palun pane riided selga ja pese käed“), vajadusel täiskasvanu toel.	Täidab iseseisvalt lihtsamat kahekolmeosalist juhust, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt „Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile“).	Suudab täita kahekolmeosalist igapäevast juhust või korraldust.
Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi.	Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „sest mulle ei meeldi“) ja küsimusi (nt „kuidas see töötab?“) ning arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu	Esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et...“) ja arutleb lihtsate probleemide üle (nt mida teha, kui keegi on kurb).	Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada.

	suunamisel.		
Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (nt kõik punased klotsid).	Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid).	Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks).	Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevaid tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt „vihma sadas, ei saanud õue minna“).	Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukkusid“).	Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid.	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.
Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge.	Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti“), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist.	Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid lühidalt (nt „ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas“).	Kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades.
Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katseeksituse abil (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib).	Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus saab proovida erinevaid vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid).	Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele.	Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.

Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsed oskused võimaldavad lapsel suhelda teiste laste ja täiskasvanutega, mõista iseennast ja teisi, teha koostööd ning käituda erinevates olukordades kokkulepitud viisil.

Sotsiaalsete oskuste kujunemine mõjutab lapse suhteid, enesetunnet ja õppimisvõimet.

Suhtlemisjulgus, koostöövalmidus, empaatia ning reeglite järgimine arenevad järk-järgult ja vajavad teadlikku toetamist igapäevastes olukordades.

Sotsiaalsete oskuste toetamiseks:

1. luuakse rühmas hooliv, turvaline ja kaasav õhkkond;
2. kujundatakse koos lastega eakohased kokkulepped ja käitumisreeglid;
3. õpetatakse last tervitama, tänama, paluma ja abi küsima;
4. võimaldatakse tegutseda paaris, alarühmas ja kogu rühmaga;
5. toetatakse mänguasjade, vahendite ja tegevusruumi jagamist;
6. õpetatakse oma järjekorda ootama ja teistega arvestama;
7. julgustatakse last oma mõtteid, soove ja vajadusi sobival viisil väljendama;
8. õpetatakse kuulama kaaslast ja austama teistsugust arvamust;
9. toetatakse sõprussuhete loomist ja hoidmist;
10. õpetatakse märkama teiste tundeid ning pakkuma abi ja lohutust;
11. toetatakse konfliktide rahumeelset lahendamist;
12. väärtustatakse sallivust ning keelelisi, kultuurilisi ja individuaalseid erinevusi.

Täiskasvanu on lapsele suhtlemise ja käitumise eeskuju. Ta kirjeldab rahulikult olukorda, aitab lapsel mõista enda ja teiste tundeid ning juhendab last sobiva lahenduse leidmisel.

SOTSIAALSETE OSKUSTE EELDATAVAD TULEMUSED

VANUSETI

Kolmeaastane laps:

- 1) oskab ennast ja teisi väliste tunnuste kaudu kirjeldada;
- 2) on huvitatud mängukaaslastest ja püüab nendega arvestada;
- 3) osaleb täiskasvanuga ühistevõttes;
- 4) saab aru lihtsamatest rühma kokkulepetest;
- 5) loob sõprussuhteid lastega, kellega on tihti koos;
- 6) jagab mõnikord asju ka teistega;
- 7) algatab teiste laste ja täiskasvanutega suhtlust;
- 8) oskab väljendada oma vajadusi ja soove.

3–4	4–5	5–6	6–7
Suhtleb eakaaslastega ja tuttavate	Alustab vestlust, osaleb mängudes ja räägib oma	Vestleb vabalt, loob ja hoiab sõprussuhteid.	Tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb

täiskasvanutega.	mõtetest.		suhelda.
Märkab täiskasvanu suunamisel teise lapse tundeid, reageerib lihtsatele emotsioonidele (rõõm, kurbus).	Märkab teiste tundeid, püüab lohutada või aidata.	Arvestab teiste tunnetega gruppidegevustes.	Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.
Jagab mänguasju täiskasvanu julgustusel.	Teeb koostööd väikeses grupis, lihtsates olukordades pakub ja küsib abi.	Töötab grupis ühise eesmärgi nimel, abistab vajadusel kaaslast.	Oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi.
Mõistab lihtsate olukordade sobivust täiskasvanu abil.	Tunneb ära sobimatu käitumise, kui sellele viidatakse ning leiab täiskasvanu suunamisel sobiva käitumisviisi.	Teeb ise valikuid käitumisviiside vahel ja õpib neid tagajärgedega seostama.	Teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi.
Järgib lihtsaid kokkuleppeid ja õpib viisakusreegleid täiskasvanu juhendamisel.	Tuletab meelde ja püüab järgida rühma kokkuleppeid ning lihtsamaid viisakusreegleid, vajadusel täiskasvanu toel.	Järgib rühma reegleid ja üldtunnustatud viisakusreegleid.	Järgib kokkulepitut reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
Märkab, et inimesed võivad välja näha erinevad (nt nahavärv, kasv).	Teab, et inimestel võivad olla erinevad vajadused (sh toevajadused) ja kombed.	Räägib erinevustest avatud ja mõistval viisil.	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.
Avaldab eelistust kahe valiku vahel.	Pakub ideid tegevuste osas.	Arutab valikuid ja otsustab koos kaaslastega.	Osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides.
Proovib uut tegevust täiskasvanu toel.	Tegutseb muutunud olukorras täiskasvanu juhiste toel.	Püüab uudsetes olukordades ise hakkama saada, vajadusel küsides täiskasvanu abi.	Suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.

Eneseregulatsiooni oskused

Eneseregulatsiooni oskused võimaldavad lapsel juhtida oma tähelepanu, emotsioone, impulsse ja käitumist ning kavandada oma tegevust vastavalt olukorrale.

Need oskused aitavad lapsel keskenduda, juhiseid meeles pidada, tegevusi lõpule viia, oodata, muutustega kohaneda ning tulla toime erinevate tunnetega.

Eneseregulatsiooni oskuste toetamiseks:

1. luuakse lapsele turvaline ja etteaimatav päevarütm;
2. kasutatakse selgeid, eakohaseid ja järjepidevaid kokkuleppeid;
3. antakse lapsele muutustest ja tegevuste lõppemisest ette teada;
4. õpetatakse last oma tundeid märkama, nimetama ja väljendama;
5. aidatakse lapsel mõista oma käitumise põhjuseid ja tagajärgi;
6. õpetatakse sobivaid rahunemisviise;
7. võimaldatakse lapsele rahunemiseks aega ja turvalist kohta;
8. toetatakse lapse oskust oodata, kuulata ja tegevusele keskenduda;
9. õpetatakse last oma tegevust alustama, kavandama ja lõpetama;
10. võimaldatakse teha eakohaseid valikuid ja kogeda nende tagajärgi;
11. toetatakse eneseteenindusoskuste ja tööharjumuste kujunemist;
12. tunnustatakse lapse pingutust, enesevalitsemist ja iseseisvat toimetulekut.

Täiskasvanu toetab last rahuliku suhtlemise, eeskuju, juhendamise ja julgustamise kaudu. Lapse eksimusi ja tugevaid emotsioone ei käsitleta tahtliku halva käitumisena, vaid võimalusena õppida sobivamaid toimetulekuviise.

Eneseregulatsiooniraskustega laps vajab hoolivat ja positiivset suhet, selgeid rutiine, visuaalseid abivahendeid ning tasakaalu jõukohaste väljakutsete ja täiskasvanu toe vahel.

ENESEREGULATSIOONIOSKUSTE EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

Kolmeaastane laps:

- 1) tuleb toime vanematest eemalolekuga;
- 2) tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga;
- 3) suudab täiskasvanu toel lühikest aega soovitud edasi lükata ja oma käitumist pidurdada;
- 4) suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega;
- 5) õpib täiskasvanu abiga oma emotsioone märkama ja väljendama;
- 6) saab suures osas hakkama igapäevase eneseteenindamisega (riietumine, söömine, kätepesu);
- 7) paneb pärast tegevusi täiskasvanu juhendamisel asjad oma kohale;
- 8) suudab järgida lihtsaid kokkuleppeid ja igapäevarutiini.

3–4	4–5	5–6	6–7
Väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nt nutt, kallistamine).	Kirjeldab lihtsamaid emotsioone täiskasvanu toel (nt olen rõõmus, olen kurb).	Suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (nt uhkus, häbi jm).	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada.
Osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes.	Algatab mõningaid mängu ja tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Kavandab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi.	Kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni.
Järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele.	Lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaaslastega, vajades täiskasvanu juhendamist.	Tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ja pingutada ülesannete täitmisel, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda.
Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ning püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida.	Oskab tuttavas keskkonnas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	Oskab avalikus ruumis (nt teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda ja lähtuda kokkulepitud reeglitest.	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
Osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes.	Õpib täiskasvanu toel vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel iseseisvalt kasutada lihtsamaid vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.
Saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualeti kasutamine) ja tööharjumustega (lehtede riisumine, mänguasjade koristamine).	On omandanud esmased eneseteenindamise ja tööharjumused, võib vajada täiskasvanu tuge.	Saab hakkama eneseteenindamisega ja on omandanud enesekohased tööharjumused (isiklike asjade hoidmine, vahendite heaperemehelik kasutamine).	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.

VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED NING KUUE- KUNI SEITSMEAASTASE LAPSE EELDATAVAD ARENGUTULEMUSED

Õppe- ja kasvatustegevus toimub kuues omavahel lõimitud valdkonnas:

1. mina ja keskkond;
2. keel ja kõne;
3. matemaatika;
4. kunst;
5. muusika;
6. liikumine.

Valdkondi ei käsitleta üksteisest eraldiseisvalt. Nende sisu lõimitakse lapse jaoks tähenduslike teemade, projektide, mängude, igapäevatoimingute, õuesõppe ja praktiliste tegevuste kaudu. Tegevuste kavandamisel arvestatakse lapse vanust, arengutaset, huve, võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta ning individuaalset toevajadust. Tõhustatud või erituge saava lapse puhul kohandatakse valdkondade sisu ja eeldatavaid tulemusi vastavalt tema tegelikule arengutasemele.

VALDKOND „MINA JA KESKKOND“

Eesmärk

Valdkonna „Mina ja keskkond“ eesmärk on toetada lapse arusaama iseendast, teistest inimestest ning ümbritsevast sotsiaalsest, kultuurilisest, loodus- ja tehiskeskkonnast.

Valdkonna kaudu kujundatakse lapse positiivset minapilti, kuuluvustunnet, väärtushoiakuid, turvalist käitumist, tervislikke eluviise ning hoolivat ja vastutustundlikku suhtumist keskkonda.

„Mina ja keskkond“ annab teistele valdkondadele temaatilise sisu ning võimaldab lõimida õppimise lapse igapäevaste kogemustega.

Valdkonna „Mina ja keskkond“ sisu:

Sotsiaalne ja kultuuriline keskkond:

- mina kui isiksus: enesetutvustus, huvid ja keha;
- perekond ja peretraditsioonid;
- erinevad ametid ja töö tähendus;
- kodumaa sümbolid, rahva- ja kultuuritraditsioonid, olulised kultuuritegelased;
- kultuuriline mitmekesisus ja inimeste erinevus;
- turvaline käitumine, ohuolukordade äratundmine ja abi kutsumine;
- tervise väärtustamine: hügieen, hammaste tervis, une ja puhkuse tähtsus, kehaline aktiivsus;
- mitmekesine ja tervislik toitumine;

- rahakasutus ja raha otstarve;
- digikeskkond kui sotsiaalne ja turvalisust vajav ruum: ohtude tundmine, reeglite järgimine.

Sotsiaalse keskkonna teemadevalik aitab lapsel mõista iseennast ja oma kohta sotsiaalses maailmas, kujundada positiivset enesetunnetust, sotsiaalseid oskusi, kultuuriteadlikkust ning väärtuspõhist ja turvalist käitumist erinevates olukordades.

Looduskeskkond:

- kodukoha loodus ja selle eripära;
- loodusvaatlused, muutused looduses eri ajatsüklites;
- loodusnähtused ja aastaaegade seos;
- inimese mõju loodusele ja keskkonnahoidlik käitumine;
- elukeskkonna mõju tervisele ja käitumisvalikutele.

Looduskeskkonna eesmärgid toetavad lapse loodushuvi ja teadlikkust loodusnähtustest, aastaaegadest ja elukeskkonna muutustest ning kujundada keskkonda hoidvaid ja loodussõbralikke hoiakuid.

Tehiskeskkond:

- kodu ja ehitised;
- igapäevased tehisseadmed ja nende kasutus: digivahendid, kodumasinad, robotika;
- liiklusohutus: jalakäija ohutu käitumine, liikluses osalemine, turvavarustus;
- jäätmed ja ressursside säästmine.

Tehiskeskkonna tundmaõppimine arendab lapse arusaamist inimtekkelisest keskkonnast ja selles toimetulekuks vajalikke oskusi, sealhulgas tehnoloogiaga ümberkäimist, liikluskäitumist ja igapäevase keskkonna turvalist ning vastutustundlikku kasutamist.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Valdkonna käsitlemisel:

1. toetada last iseenda ja ümbritseva maailma tundma õppimisel ja mõistmisel;
2. suunata last ümbritsevat maailma mängu ja igapäevatoimingute kaudu märkama, uurima ja kogema;
3. suunata last küsimusi esitama, probleeme püstitama, teemakohaselt arutlema, vastuseid leidma ning märgatust ja kogetust järeldusi tegema;
4. suunata last keskkonda hoidvalt ja turvaliselt käituma ning materjale ja vahendeid säästlikult kasutama
5. suunata last keskkonda, enda ja kaaslaste kultuuri ja traditsioone ning tervist väärtustama;

6. suunata last märkama ja mõistma sotsiaalse keskkonna, loodus-, tehis ning digikeskkonna erinevusi

MINA JA KESKKOND VALDKONNA EELDATAVAD TULEMUSED

VANUSETI

Alavaldkond	3-4	4-5	5-6	6-7
Mina	Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse.	Kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada).	Kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega.	Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.
Kehaosad ja privaatsus	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist otstarvet (nt kõrvadega kuulatakse).	Tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid ning mõistab, et mõned kehaosad on privaatsed ja kuuluvad ainult talle.	Kirjeldab kehaosi (sh erinevaid organeid) ja nende ülesandeid, kirjeldab poiste ja tüdrukute erinevusi, teab, millised kehaosad on privaatsed, ning oskab seista oma isiklike piiride eest.	Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest.
Kodu, pere, peretraditsioonid	Räägib, kellega ta koos elab ja oskab kirjeldada pereliikmeid.	Kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (nt kortermaja, eramaja) ja kommetest.	Kirjeldab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet.	Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.
Ametid	Nimetab igapäevaelust tuttavamaid ameteid (nt õpetaja, arst).	Nimetab mõningaid ameteid ja oskab kirjeldada, mida nad teevad.	Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada.	Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.
Eesti	Teab, et elab	Nimetab Eesti	Teab Eesti	Oskab

sümbolid ja kultuuritraditsioonid	Eestis, kus räägitakse eesti keelt, tunneb ära Eesti lipu, rahvuslinnu ja -lille ning nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi) ja nimetab mõnda rahvuspüha/-tava (nt mardipäev, laulu- või tantsupidu).	Vabariigi presidendi nime ja nimetab mõningaid tuntud Eesti kultuuritegelasi ning kirjeldab tuntumaid rahvakombeid.	nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi.
Erinevuste mõistmine	Märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt.	Toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi.	Oskab selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone	Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.
Turvalisus, abi kutsumine	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja räägib täiskasvanule, kui kardab või on saanud haiget.	Nimetab ohtlikke esemeid ja tegevusi (nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades) ja teab, et abi saamiseks tuleb pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (nt politseinik, õpetaja), nimetab hädaabinumbrit 112.	Teab, kuidas turvaliselt käituda (nt ohtude ennetamine ja märkamine) ja kirjeldab, millal tuleb helistada hädaabinumbriks ning millist infot helistades edastada.	Oskab ebameeldivat es või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda.
Tervis ja keskkond	Teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik toit on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada.	Nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (nt värskes õhus viibimine, puhtas vees	Teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab.	Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib

		ujumine).		mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.
Hammaste tervis	Teab, et hambaid peab pesema ja nimetab hammaste hooldamise vahendeid.	Nimetab hammaste jaoks kasulikke ja kahjulikke toiduaineid ning oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta.	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	Oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist.
Isiklik hügieen	Teeb hügieenitoiminguid (nt käte pesu, nuuskamine) täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abiga.	Teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel.	Selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt.	Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.
Inimese mõju keskkonnale: loodushoid, säästev areng	Hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate tegevuste kaudu keskkonda (nt sorteerib prügi).	Teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb keskkonnasäästlikes tegevustes.	Selgitab, millised tema teod võivad mõjutada keskkonda ja miks on oluline loodust hoida ning mis juhtub, kui seda mitte teha.	Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt.
Kodukoha eripära ja loodus	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti.	Nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on järv, seal on suured puud).	Tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi, Munamägi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park, meri).	Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.
Looduse sõltuvus	Nimetab täiskasvanu	Eristab ja nimetab	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi	Oskab kirjeldada

ajatsüklitest	juhendamisel ööpäeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi ning tutvub erinevate aastaaegadeaga.	ööpäeva osasid ja aastaaegu, seostab neid mõne tüüpilise loodusnähtuse ja tegevusega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti).	erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring.	loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.
Loodusnähtused	Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt sajab vihma, tuul puhub) ja mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel.	Kirjeldab täiskasvanu toel aastaaegu seoses ilmastiku- ja loodusnähtustega.	Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaaegadeaga.	Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaaegadest.
Ohud seoses keskkonnaga	Arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle looduskeskkonnas (nt ohud metsas, veekogudel).	Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii loodus- kui tehiskeskkonnas (nt ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita).	Oskab nimetada, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades.	Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega.
Liiklus	Nimetab liiklusvahendeid ja tunneb ära tuttavaid liiklusmäärke (nt valgusfoor, ülekäigurada) ning selgitab täiskasvanu abiga nende tähendust.	Arutleb ohtude ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata, veenduda).	Selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ja ettevaatlik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades.	Oskab liikluses ohutult käituda.
Tervislik toitumine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks juur-	Nimetab, mis on tervisele kasulikud ja	Teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja	Oskab kirjeldada, mida

	ja puuviljad on kasulikud.	kahjulikud söögid ja joogid (sh vee tähtsus).	iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.	tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine.
Tervise väärtustamine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik.	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus).	Teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist.	Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel.
Kiusamisvaba käitumine	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, miks löömine, narrimine või halvasti ütlemine ei ole lubatud.	Mõistab täiskasvanu toel, et teiste inimeste suhtes tuleb olla salliv ja tunneb ära kiusamiskäitumise.	Teab, et vägivald ja kiusamine on vale, ning oskab ennetada, märgata ja vajadusel abistada.	Oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine.
Raha	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse.	Teab, et täiskasvanud käivad tööl raha teenimiseks ja arutleb, et raha eest saab osta vajalikke asju (nt toit, riided) ning õpib mängudes raha kasutamist.	Selgitab raha kasutamise otstarvet – et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks ja mõistab raha väärtust (nt seda peab koguma või säästma).	Oskab selgitada raha otstarvet.
Digiturvalisus	Nimetab täiskasvanu juhendamisel kodu ja lasteaia kasutatavaid digiseadmeid (nt arvuti, telefon) ja teab mõningaid ohtusid nende kasutamisel.	Arutleb täiskasvanu suunamisel digikäitumise reeglite üle (nt piiratud aeg ekraani vaatamiseks, võõrastele ei ütle oma nime).	Teab, kuidas digitehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada (nt õppimiseks, joonistamiseks), nimetab mõningaid ohte digikeskkonnas (nt isikliku info jagamine,	Teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada

			tundmatute linkide avamine).	ohtusid digikeskkonnas.
Digivahendite kasutamine	Kasutab koos täiskasvanuga lihtsamaid robotikaseadmeid ning oskab neid hoida.	Kasutab täiskasvanu juhendamisel digivahendeid, täidab lihtsaid ülesandeid (nt foto tegemine, äpi avamine) ja suudab programmeeri da lihtsamaid robotikaseadmeid.	Oskab digivahendeid, sh robotikaseadmeid, kasutada konkreetse eesmärgiga, iseseisvalt, paaris või väikerühmas järgides kokkulepitud reegleid.	Oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehe likult ja loovalt kasutada ning juhib lihtsamaid robotikaseadmeid.

VALDKOND „KEEL JA KÕNE“

Eesmärk

Valdkonna „Keel ja kõne“ eesmärk on toetada lapse suutlikkust kuulata, mõista ja kasutada eesti keelt suhtlemisel, mõtete ja tunnete väljendamisel ning teadmiste omandamisel.

Valdkonna kaudu arendatakse lapse:

- hääldust, sõnavara ja grammatilist kõnet;
- kuulamis- ja suhtlemisoskust;
- jutustamisoskust;
- huvi lastekirjanduse vastu;
- lugemis- ja kirjutamiseeldusi.

Kõne areng toimub eelkõige mängu, suhtlemise, kuulamise ja kogemuste kaudu ning on seotud kõigi teiste arenguvaldkondadega.

Valdkonna „Keel ja kõne“ sisu:

Keelekasutust:

- hääldamine;
- sõnavara;
- sõnade tähenduse mõistmine;
- grammatiliselt õige kõne;
- lause moodustamine;
- kõne kasutamine erinevates olukordades.

Suhtlemist, jutustamist ja kuulamist:

- suhtlussoov ja suhtlemisjulgus;
- vestluses osalemine;
- küsimuste esitamine ja neile vastamine;
- teise inimese kuulamine;
- oma kogemuste kirjeldamine;
- pildi, sündmuse ja tegevuse põhjal jutustamine;
- lugude loomine ja ümberjutustamine;
- tunnete, soovide ja arvamuse väljendamine.

Lugemis- ja kirjutamiseeldusi ning lastekirjandust:

- raamatute vaatamine ja ettelugemise kuulamine;
- riimide, silpide ja häälikute märkamine;
- hääliku ja tähe vaheliste seoste kujunemine;
- tähtede ja sõnade märkamine ümbritsevas keskkonnas;
- oma nime ja tuttavate sõnade äratundmine;
- joonistamine, kritseldamine ja kirjutamise matkimine;
- käelise tegevuse ja peenmotoorika arendamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

1. luua lapsele võimalused keelt kuulata ja aktiivselt kasutada õppe- ja kasvatustegevustes ja igapäevatoimingutes, arvestades lapse keeleoskuse taset ja vanust;
2. luua lapsele võimalusi eesti, oma emakeele ja teiste keelte ning kultuuridega tutvumiseks;
3. pöörata tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele kasutades miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi, liikumist ja näitlikke vahendeid;
4. suunata last õpitut kordama erinevates kontekstides, olukordades ja suhtlussituatsioonides, sealhulgas väljaspool lastehoidu ja lasteaeda;
5. õpetada last suhtlemisel keelevahendeid kasutama;
6. suunata last ettelugemise, raamatu illustratsioonide vaatamise, jutustamise, dramatiseerimise, joonistamise, oma raamatute koostamise kaudu kirjandust mõistma ja hindama;
7. toetada lapse lugemishuvi ja lugemis- ning kirjutamisvalmiduse kujunemist žanriliselt mitmekesiste ja pildirikaste raamatute ettelugemise ning õppe- ja mänguvahendite, sealhulgas meediumide ja digivahendite kasutamise kaudu;
8. toetada lapse huvi ja väärtushinnangute kujunemist suulise ja kirjaliku kultuuripärandi kaudu.

KEELE JA KÕNE VALDKONNA EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

Alavaldkonnad	3–4	4–5	5–6	6–7
Kirjalik kõne	Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas, nimetab üksikuid tähti ja tunneb kirjapildis ära oma nime.	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära ja nimetab tuttavamaid tähti.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ning loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).	Tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu.
	Matkib lugemist ja kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab üksikuid talle tuttavamaid tähti ja oma nime.	Oskab kirjutada enamikke joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu.	Oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega.
Hääldamine	Hääldab õigesti enamikku emakeele häälikuid (v.a r-häälik) ja lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne).	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja 3–4-silbilisi tuttava tähendusega sõnu.	Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	Oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid.
Sõnavara	Kasutab igapäevases suhtluses tuttavaid sõnu, sh liitsõnu ja moodustab kahekuni kolmesõnalisi lauseid.	Laiendab oma sõnavara (vastandsõnad, omadussõnad jne) ja kasutab seda lihtsates lausetes igapäevases suhtluses.	Kasutab keerukamaid lauseid, moodustab vajaduse korral sõnu uudsete objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks – õunanuga).	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.
Suhtlemine	Algatab ise aktiivselt suhtlust ning suhtleb meelsasti eakaaslastega koostevuses.	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste	Püsib enda või teiste algatatud teemas, vajaduse korral kohaneb teemamuutustega.	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja

Alavaldkonnad	3–4	4–5	5–6	6–7
		põhjal ning esitab küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).		suhtlemise paigaga.
	Jutustab täiskasvanu abiga pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	Jutustab täiskasvanu vähese abiga nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3–5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).	Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega, kasutades sidesõnu.	Oskab jutustada pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse põhjal, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma tundeid.
	Reageerib täiskasvanu lihtsamatele juhistele.	Saab täiskasvanu abiga aru kuuldust ning oskab sellele sobivalt reageerida.	Saab aru kuuldu peamisest sisust, oskab sellele reageerida ja sobivalt vastata.	Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
	Püüab oma mõtteid ja soove väljendada täiskasvanu suunavate küsimuste abil.	Suudab oma mõtteid väljendada lihtsate lausetega tuttavates olukordades.	Räägib oma kogemustest ja tähelepanekutest, väljendades oma mõtteid arusaadavalt.	Oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda.
	Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (sh koondlauseid).	Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.	Kasutab kõnes põimlauseid ja lihtsamaid liitlauseid.	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.
	Loeb täiskasvanu abiga lihtsamaid liisusalme.	Loeb peast liisusalme/luuletusi.	Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

Eesti keelt teise keelena kõneleva lapse eeldatavad tulemused vanuseti

3-4	4-5	5-6	6-7
-----	-----	-----	-----

Saab aru tuttavatest eestikeelsetest sõnadest.	Saab aru lihtsamatest õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust.	Saab aru õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust ning kasutab neid igapäevasuhtluses eakaaslaste ja täiskasvanutega.	Mõistab tuttavat teemal ja igapäevasuhtluses kasutatavat eestikeelset kõnet.
Kordab järelle lihtsamaid igapäevaelus kasutatavaid sõnu ja lausungeid (nt mängin palli, panen riidesse).	Kordab järelle õpitud sõnu ja lausungeid ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.	Saab aru õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnade tähendusest ja väljendab end lihtsamate keeleliste konstruktsioonide abil.	Tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes.
Õpib täiskasvanu suunamisel, vajadusel viibete, žestide abil aru saama lihtsatest korraldustest, mis on igapäevategevustega seotud (nt hakkame sööma, läheme õue).	Saab aru täiskasvanu toel (viiped, žestid) ja reageerib lihtsatele korraldustele.	Mõistab eesti keelse korralduse sisu ja reageerib sellele vastavalt. Vajadusel toetatakse lapse mõistmist žesti või viipega.	Saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viipega toetatud ja toimib vastavalt.
Õpib aru saama igapäevategevustega seotud küsimustest täiskasvanu toel.	Saab aru igapäevategevusega seotud küsimustest ning püüab täiskasvanu toel omandatud sõnavara piires neile vastata.	Saab aru lihtsast küsimustest ning proovib neile iseseisvalt vastata, kasutades lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone.	Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires.
Saab aru üksikutest viisakusväljenditest (tere, palun, aitäh).	Kasutab täiskasvanu suunamisel üksikuid viisakusväljendeid.	Kasutab õpitud viisakusväljendeid, vajadusel täiskasvanu meeldetuletamisel.	Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid.
Proovib hääldada täiskasvanu abiga üksikuid lihtsamaid sõnu.	Hääldab täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu.	Kordab täiskasvanu juhendamisel võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud lihtsamaid, erineva häälikupikkusega sõnu.	Suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud erineva häälikupikkusega sõnu.

Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas ja tutvub eesti tähtedega (nt klotsidel, õppemängudes, „rääkivatel seintel”).	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära üksikuid tähti ja kirjapildis oma nime.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ja loeb üksikuid sõnu.	Tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu.
Matkib üksikute eestikeelsete tähtede kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab täiskasvanu toel üksikuid talle tuttavaid eestikeelseid tähti.	Kirjutab enamikku joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu, sh oma nime.	Oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega.
Õpib täiskasvanu suunamisel üksikuid lihtsamaid eestikeelseid laule ja liisusalme koos liigutustega.	Kordab täiskasvanule järgi lihtsamaid eestikeelseid laule või luuletusi.	Teab peast mõnda tuttavamat eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

VALDKOND „MATEMAATIKA“

Eesmärk

Valdkonna „Matemaatika“ eesmärk on toetada lapse matemaatilise mõtlemise, loogika, tähelepanu ja probleemilahenduoskuse arengut ning aidata tal märgata ümbritsevas maailmas hulki, suurusi, kujundeid, mustreid ja seoseid.

Matemaatilised teadmised kujunevad mängu, uurimise, avastamise ja praktiliste tegevuste kaudu.

Matemaatika valdkonna sisu jaguneb neljaks alateemaks:

- hulgad, arvud, loendamine, arvutamine: laps õpib loendama esemeid, seostama kogust arvusümboliga, võrdlema hulkasid ning tegema lihtsaid liitmis- ja lahutamistoiminguid praktilistes olukordades;
- suurused, mõõtmine: laps uurib esemete pikkust, kaalu, mahtu ja koguseid, õpib neid võrdlema ning hindama; ta kasutab igapäevast võrdluskeelt, nagu „pikem“, „raskem“, „rohkem“, ning tutvub lihtsate mõõtmisviisidega;

- ruumi- ja ajataju: laps omandab arusaama ruumilistest suhetest (nt „peal“, „all“, „ees“, „taga“) ning ajalisest järjestusest (nt päeva osad, tegevuste järgnevus, nädalapäevad). Need oskused toetavad igapäevast orienteerumist ja loogilise mõtlemise arengut;
- geomeetrilised kujundid, mustrid: laps tunneb ja nimetab lihtsamaid kujundeid, õpib neid võrdlema ja eristama; ta loob ja jätkab mustreid ning märkab seaduspärasusi esemete, kujundite ja värvide seostes.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

1. suunata last matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes märkama, ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama, esemeid järjestama, rühmitama ja loendama ning nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama;
2. suunata last ajas ja ümbritsevas keskkonnas orienteeruma ning vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks kasutama;
3. seostada mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunata last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid – kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
4. toetada lapse üldistamisoskuse kujunemist ja erinevate mõistete omandamist läbi objektide sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise.

Matemaatika valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkonnad	3–4	4–5	5–6	6–7
Hulga mõiste ja võrdlemine	Otsustab, kas ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka.	Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju).	Rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid.	Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust.
	Moodustab sarnaste tunnuste alusel paarid ja võrdleb neid.	Võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem või võrdselt.	Võrdleb hulki kasutades mõisteid ja tutvub märkidega rohkem kui (>), vähem kui (<) ja võrdselt (=).	Oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i> .

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
Loendamine, numbrite tundmine ja arvutamine	Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	Tutvub arvude ja numbrimärkidega 10ni ja kirjutab neid näidise järgi.	Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni, tunneb ja kirjutab numbrimärke ning nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.	Oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
	Mängib koos täiskasvanuga mängu, mis toetavad liitmisest ja lahutamisest aru saamist läbi praktilise kogemuse (nt klotsidest torni ehitamine, poemäng).	Saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem.	Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab ning võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	Oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke +, –, =.
	Kuulab täiskasvanu matemaatilist jutukest, mis on illustreeritud näitlike vahenditega ja püüab sellest aru saada.	Koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest hulgast.	Koostab lühikese matemaatilise jutukese kahe hulga kohta (nt „Mul oli 3 õuna, andsin 1 ära“).	Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi.
Suurused ja mõõtmine, ühikud	Võrdleb kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab lihtsamaid mõisteid.	Võrdleb ja järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid.	Järjestab kuni 5 eset suurstunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.	Oskab järjestada kuni viiete eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).
	Tunneb igapäevaelus	Teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent” ja	Seob rahasumma kogustega, oskab	Teab enamkasutatavai

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
	ära münte ja rahatahti ning kasutab neid mängudes.	„euro” ning kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem” ja „raskem”.	lihtsamat summat kokku arvutada (nt poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (meeter, liiter, kilogramm) ja nende kasutamisevõimalustega.	d raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.
	Tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike).	Mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga.	Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (nt pulk, samm) ja võrdleb tulemusi.	Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nööri vms).
Geomeetrised kujundid ja mustrid	Eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid lähiümbrusest.	Nimetab ja leiab tasapinnalisi kujundeid (ring, kolmnurk, nelinurk), kirjeldab erinevate nelinurkade (ruudu ja ristküliku) sarnasusi ja erinevusi.	Tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ja märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk).	Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada.
	Jätkab õpetaja antud mustrit (nt punane-sinine-punane nupp).	Loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt looduslikud materjalid, värvilised esemed).	Loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid ümbritsevas keskkonnas (nt põrandaplaadid on kollane-roheline-kollane-roheline, jalajäljed lumel).	Märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.
Orienteerumine ajas	Kasutab täiskasvanu toel mõisteid: <i>täna, homme, eile</i> .	Kasutab tuttavates olukordades mõisteid: <i>täna, eile, homme, praegu, enne</i> .	Teab, kasutab ja eristab mõisteid: <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem –</i>	Oskab kasutada õigesti mõisteid <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem</i> ,

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
			<i>vanem.</i>	<i>noorem –vanem.</i>
	Kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (nt piltidel, vestluses vm).	Nimetab täiskasvanu toel ja kirjeldab erinevaid aastaagu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega.	Teab aastaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaegadeaga.	Oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaagu õiges järjestuses.
	Kirjeldab aastaaga, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis, kui puude lehed lähevad kollaseks).	Teab, millisel aastaajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud.	Nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender).	Oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva.
	Märkab täiskasvanu toel kella liikumist, seostab teatud tegevusi kindla kellaajaga.	Mõistab täiskasvanu toel, et kella suur seier (üleväl) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaaja analoogkellal.	Tuvastab kellal täistundi (analoog- ja digitaalkellal) ja nimetab seda õigesti.	Oskab määrata kellaega täistundides.
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	Kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi mõisteid: peal, all, ees, taga igapäevastes mängudes ja tegevustes.	Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan sõbra taga, olen laua ees), ning täiskasvanu toel vasakut ja paremat poolt.	Määrab eseme (nt robotika vahendi) asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS kunst) ja paberil kasutades mõisteid all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.	Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes: all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.

VALDKOND „KUNST“**Eesmärk**

Valdkonna „Kunst“ eesmärk on toetada lapse loovust, eneseväljendust, kujutlusvõimet, ilumeelt, vaatlusoskust ja käelist arengut.

Lapsele võimaldatakse väljendada oma mõtteid, tundeid ja kogemusi erinevate materjalide, tehnikate ja kunstiliste tegevuste kaudu.

Valdkonna „Kunst“sisu:

- objekti või nähtuse vaatlemine: märgata vaadeldavas objektis ja nähtuses olulisi tunnuseid, detaile ja midagi uut;
- kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Kunsti valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- luua lapsele võimalused kogeda elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada end visuaalselt;
- toetada lapse loovat eneseväljendust, katsetamist ja lahenduste leidmist;
- luua lapsele võimalused erinevate materjalidega tutvumiseks, nende tunnetamiseks ning omaduste tundma õppimiseks ja kasutamiseks, kombineerides olemasolevaid oskusi uutega;
- luua lapsele võimalused esteetilise kunsti, visuaalse kultuuri ja kultuuripärandi kogemiseks;
- seostada mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud kunstiga, suunata last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut.

KUNSTI VALDKONNA EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

3-4	4-5	5-6	6-7
Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult.	Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada.	Leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt.	Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nende vahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat

			vabalt valitud ja isikupärasel viisil.
Kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt värvipliats, pintsel, savi).	Katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid kunstmaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu.	Oskab täiskasvanu juhendamisel mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.	Oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.
Kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel.	Teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada.	Valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab kujutatud objekte.	Jutustab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööst ja õpib väljendama oma arvamust kaaslaste kunstitööde kohta.	Kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning avaldab teiste tööde suhtes heatahtlikult arvamust.	Oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle.
Kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, tempel vm) ja juhendamise abil.	Kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel.	Kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt.	Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.
Teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslastega ühistööd.	Jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös.	Teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid.	Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd.
Räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst .	Vaatleb kunstitööd ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel.	Arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle,	Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda.

		suhtudes kaaslaste töösse heasoovlikult.	
Kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi.	Valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid ja paigutab need rühmaruumi.	Oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendid õpi- ja kasvukeskkonn a kujundamiseks.	Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonn a kujundamisel.
Tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga.	Pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel.	Oskab kasutada digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli.	Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).

VALDKOND „MUUSIKA“

Eesmärk

Valdkonna „Muusika“ eesmärk on äratada lapses huvi ja rõõmu muusika vastu ning toetada tema muusikalist kuulmist, rütmitaju, loovust, eneseväljendust, koostööoskust ja esinemisjulgust.

Muusika kaudu toetatakse lapse emotsionaalset, sotsiaalset, vaimset ja füüsilist arengut.

Valdkonna „Muusika“ sisu:

- laulmine;
- muusika kuulamine;
- rütm;
- muusikalis-rütmiline liikumine;
- pillimäng.

Muusika valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- luua lapsele võimalused tunda rõõmu laulmisest, liikumisest, muusika kuulamisest, pillimängust ja ühisest musitseerimisest;
- julgustada last kasutama oma kujutlusvõimet musitseerimisel, muusikast vestlemisel ning muusikalisel liikumisel, toetada last oma mõtete ja tunnete väljendamisel läbi muusikalise tegevuse;

- luua lapsele võimalused erinevate muusikaliste väljendusvormide ja pärimusliku muusika kogemiseks;
- tutvustada lapsele Eesti muusikalist pärandit.

MUUSIKA VALDKONNA EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

Alavaldkonnad	3–4	4–5	5–6	6–7
Laulmine ja muusika kuulamine	Huvitub laululistest tegevustest (plaksutab, teeb kaasa kokkulepitud liigutusi), laulab täiskasvanuga kaasa üksikuid fraase ja laululõike.	Laulab peast lihtsamaid õpitud laule rühmaga samas tempos.	Laulab teistega koos ja samas tempos õpitud eakohaseid laule, kasutades loomulikku häält.	Oskab laulda eakohaseid laule kaastlastega ja üksi.
	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast ja reageerib muusikale emotsionaalselt (nt plaksutab, kõigutab keha).	Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud eristuvaid meeleolusid liigutuste ja liikumisega, tunneb kuulmise järgi ära õpitud laulu.	Teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane – kiire, kõrge – madal, vali – vaikne, rõõmus – kurb ja oskab nende kaudu kuulatud muusikat iseloomustada.	Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada.
	Tunneb ära ja imiteerib looma- ja linnuhääli.	Eristab kõla järgi õpitud pille (nt kõlapulgad, tamburiin, marakas).	Eristab muusikat kuulates enamlevinud pille (nt klaver, viiul, flööt).	Eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi.
Pillimäng	Mängib kehapillil (plaksud, patsud) ja lihtsamatel pillidel (nt marakas, rütmimuna, kelluke) täiskasvanuga kaasa, eristades kiiret ja aeglast rütmi.	Mängib rütmipille (nt kõlapulgad, tamburiin, kuljused) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.	Mängib õpitud pillidel rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele õige hoiu ja mänguvõtetega, ansambelmängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.	Oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaastlastega.

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
Muusikalis-rütmiline liikumine	Liigub koos täiskasvanuga, reageerides muusika eristuvatele vormiosadele (jooks, kõnd, seisak).	Juhindub muusika meeleolust ja rütmist ning püüab liikumisel nendega arvestada.	Arvestab liikumisel muusika meetrumiga, muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register).	Oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule.
	Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi (keerutus kohapeal, poolkükk, kand- ja varvasastak, rõhksamm, liigutused ülakeha ja kätega) täiskasvanu ettenäitamisel.	Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (liikumised ringis, kolonnis, paarilisega keerutamine), osaleb laulumängudes.	Esitab õpitud tantse, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt hüpaksamm, liikumised paarilisega).	Oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega.
	Juhindub oma liikumise valikul muusika iseloomust ja täiskasvanu ettenäitamisest.	Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu.	Imiteerib ja katsetab loovaid liikumisi, kasutades erinevaid vahendeid ja arvestades muusika meeleoluga.	Oskab väljendada ennast loovalt muusikalise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

VALDKOND „LIIKUMINE“

Eesmärk

Valdkonna „Liikumine“ eesmärk on toetada lapse liikumiskäitumise, kehalist aktiivsust, põhiliikumisoskusi, kehatunnetust, vastupidavust, koordinatsiooni ja tervislike eluviiside kujunemist.

Liikumine toetab ka lapse minapilti, keskendumisvõimet, sotsiaalseid oskusi, eneseregulatsiooni ja õppimist.

Valdkonna „Liikumine“ sisu:

- liikumisalased üldteadmised;
- põhiliikumised;

- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- tants ja rütmika.

Liikumise õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted järgnevad:

- luua lapsele tingimused ja võimaldada aktiivset tegutsemist nii üksi kui ka rühmas, et laps tunneks rõõmu igapäevasest liikumisest erinevates keskkondades ja tingimustes;
- rikastada lapse tegevusvõimalusi erinevate arendavate sportlike tegevustega;
- suunata lapse üld- ja peenmotoorika, põhiliikumiste ja kehaliste võimete arengut läbi erinevate liikumistegevuste, spordialade ja tantsu;
- suunata last igapäevastes käelistes tegevustes ja harjutustes sooritamisel kasutama mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses domineerivat kätt;
- tagada lapse liikumisoskuste ja kehaliste võimete arengut igapäevaste liikumist nõudvate tegevuste (näiteks matkade, vaba aja mängude, jalutuskäikude jms) ja juhendatud eakohaste liikumistegevuste kaudu;

Liikumise valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

3-4	4-5	5-6	6-7
Suudab keskenduda tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel.	Suudab keskenduda ja sooritada uudeid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Suudab lühiajaliselt pingutada ja keskenduda kehalisele tegevusele ning seda lõpule viia.	Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele.
Tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu suunamist ja positiivset eeskuju.	Tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid, kuid vajab veel juhendamist ja tuge.	Liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks.	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid.
Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad).	Sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud.
Teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja	Suudab sooritada tasakaalu,	Suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja	Oskab sooritada osavust,

tegevusi.	painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestvamaid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.	vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.
Suudab kõndida lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid.	Suudab säilitada tasakaalu lühikest aega paigal olles ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoida kehaasendit (k.a kelgutamisel, suusatamisel, tõukerattaga sõitmisel vm).	Suudab seista ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid; suudab kõndida kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt. Suudab hoida tasakaalu vahendil liikudes (nt kelgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal).	Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.
Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi.	Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi ja püüab ise lihtsaid liigutusi või harjutusi ette näidata.	Sooritab harjutusi õpetaja selgituste järgi ja julgeb ka kaaslastele liigutusi ja harjutusi ette näidata.	Oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata.
Teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi.	Teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe).	Tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad mustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi.
Reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhistele (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini).	Jäljendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel.	Eristab aeglast ja kiiret rütmi ning kohandab oma liikumist vastavalt.	Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.

Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) loovalt ja katsetades, mitte veel sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada).	Kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loovalt (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kelgutada turvaliselt).	Oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, linnid, rätikud, rõngad, reketid, suusad, kelgud jne).
Mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsaid mängu, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid.	Mängib lihtsamaid liikumismänge, kus on 1–2 reeglit. Sportlike elemente (nt viskamine, hüppamine, jooksmine) rakendab mängus sihipärasemalt.	Mängib mängu, kus on rohkem reegleid ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike elementidega mängud meeskondades).	Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mängu.
Nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid, mida ise sageli teeb.	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm).	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kelgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi, eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse.	Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.